

Icterus fuscus cum plica polonica ex suppressione mensium trienni occasione casus cujusdam non plane vulgaris / [Franciszek Teofil Böhm].

Contributors

Böhm, Franciszek Teofil.
Vehr, Irenaeus, 1646-1710.
Universität Frankfurt an der Oder.

Publication/Creation

Francof. ad Viadrum : Stanno Christophori Zeitleri, [1708]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/dthcctpe>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

**ICTERUS FUSCUS
CUM PLICA POLONICA
EX SUPPRESSIONE MEN-
SIUM TRIENNI**

**OPPORTUNITATE CASUS CUIUSDAM NON PLANE VUL-
GARIS**

*EX DECRETO GRATIOSISSIMAE FACULTATIS MEDICAE
SUB PRAESIDIO
PRO-DECANI SPECTABILIS*

DN. IRENAEI VEHR,

**PHYSIC. DOCTORIS EIUDEMQUE PROFESSORIS PUBLICI PRI-
MARI LONGE CELEBERRIMI,**

**ARCHIATRI REGIS IN PRUSSIA SPLENDIDISSIMI,
FACULTATIS SUAE SENIORIS GRAVISSIMI,**

PATRONI AC PROMOTORIS SUI AETATEM COLENDI,

DISSERTATIONIS INAUGURALIS LOCO

PRO DOCTORIS GRADU

IN ILLUSTRIS ACADEMIA VIADRINA,

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI COMMISSIS

A

FRANCISCO THEOPHILO Böhm

**PHYSICO PROVINCIALI IN CAPITANEATU PRUSSIAE
BRANDENBURGICAE REGIAE MARIAE INSULANO ET RIE-**

**SENBURGENSE, NUNC IN MAIORI QUAE PATRIA EST
POLONIA, ITERUM PRACTICO POSNANIENSI**

IV. IDUUM IULII M. DCC. VIII.

IN AUDITORIO MAIORI

HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS

FRANCOF. AD VIADRUM, STANNO CHRISTOPHORI ZEITLERI.

INSTITUTIONS

OF THE

UNIVERSITY OF

OXFORD

FOR THE

DEGREE

OF

DOCTOR

IN

THEOLOGY

AND

PHILOSOPHY

AND

THE

ARTS

OF

THE

SCHOOL

OF

THE

UNIVERSITY

OF

OXFORD



JESU JUVVA!

Prooemium.



Album & Nigrum ut bina sunt duntaxat Colorum extrema: ita quoque extremè sibi adversos animos hominum ad sui cultum allegerunt, ut illud, quod ex albo rubeum & moderate mixtum est, Europaeos, hoc Nigritas hodiernum sibi praepotare, vel me tacente, constet.

Dantur alii insuper colores, etiam simplices, medii; ex quorum tamen numero vel Flavum saltem provocasse sufficiat. Trahit, quod mireris, etiam lutei hujus pigmenti lubido non unum, quos non natura, sed ipsorummet potius animi perversitas atque multa opera tingit Zingaros, colluviem illam spurcissimorum hominum, ut Aegyptios sese mentiantur. Adeo non idem omnibus coloris corporis est arbitrium; sed Zingarorum & Nigritarum, (non Europaeorum, quis enim, nisi alienatus mente, nigrum vel luteum perverse eligeret cuticulae colorem?) unusquisque coloris sui in diversum licet pervicax interpretis: In quos certe poëticum illud quadrare apposite dixeris,

Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam.

A

Utut

(2.)

Utut vero nostrates, potissimum autem sexus noster amabilior, coloris illius ex albo rubentis maxime sint amantes; gratus tamen nonnunquam, quem uterque Europaeorum sexus in deliciis non minimis habent, in ipso etiam delicatiori, cuticulae candor frequenter conspurcatur, nitor corporis contaminatur atq; faciei decor deformatur.

Solus ICTERUS, ut silentii peplo longâ serie dicenda plura involvam, instar omnium occurrit, faciem Ἰὸ ζῶτικὸν ἄνθος mox in cadaverosum, mox luteum, mox tractu quodam temporis etiam in fuscum plane colorem convertens, omnemque cuticulam candidam, totius corporis ornamentum, deflorans, foedans, conspurcans.

Utque vero illi pariter atque huic constet natus suus decor, deformitatis e contrario deleatur macula; utrumque praesenti praxeos, si quae est, Posnaniensis archetypo experiari animus est. Faxit DEUS O. M. ut feliciter & ex voto!

HISTORIA.

Matrona XXX. & quot jam excurrere annorum, plurium liberorum mater, Cholericus temperamenti, cum excandescendi occasione non nihil indulsisset, irae, velut antesignano pedarium, auriginem, ineunte vere anni M DC XCIV. succedere uti, occupantem unius diei spatio faciei speculum atque universum corpus; ita altero statim illa eadem deferentem quoque advertens, laetatur de tam subito recessu ab iisdem, nihil insidiarum amplius verendo. At vero, ubi revertitur non multò post, aureus scilicet ille sanitatis depopulator, licet statarius nondum, sed transitorius adhuc, per plures, post invasionem alteram, ex ordine cum dies, tum etiam ipsas nonnullas vices,

(3.)

vices, non parum sese animi angit. Imminens sic ex altera parte Hannibal ille, ex altera quoque fugiens plus tribus vicibus, ludere primum quasi ad pomœria cutis visus est. Cum vero juratum sexus sequioris Achatem, fluxum mensium, de excubiis suis, quas jam inordinatas non semel tenebat, tyrannice expulisset, res suas seriò agere usque eo occipiebat, ut domini rerumque potiretur; *ὀρθοσάδία* vero e contrario jugum se accipere viresque suas sanas atteri experiretur. Post, ubi, tragœdiae tyranni per unum atque alterum mensem serviens, se justo longius menstrualem non esse post solstitium aestivum deprehendit, de exuenda servitute cogitat; accitis in consilium *primo*, qui mos fere inolevit in Polonia, mulierculis, svasoribus praeposteris cum insessuum frequentiorum, tum potionum pellentium ad sanitatis dispendium fere epotarum; *dein* Medico Christiano sibique propinque cognato, amplius biennio interpolatis vicibus antiçterica & emmenagoga accommoda praescribente; *postea*, cum fortius, quovis effusionis menstruae tempore, tum calor totius, tum sudor oppressivus ac flavus ille tyrannus intensius infestaret corpus, convocatis cum Judaeo, tum post hunc ex multo intervallo Christiano altero, utroq; jam praeter Ebraeũ pie defunctis. Hoc collegium, quà consiliis conjunctis, quà armis polymechanicis, satis multum temporis desudans, non hostem, sed symptomata tantum nonnulla ejecit, ut non respondente postmodum effectu omnes obtorto collo ad istam non satis solidam traherentur, prognosin: jam haberi debere pro derelicta ictericam. Quartus jam vertebatur annus, ex quo flavus ille in nigrum declinare videbatur.

(4.)

Tandem me, qui tum temporis juribus aestivis in castro Posnaniensi ob agendam causam advigilabam, magni nominis ibidem, & sibi, quod non noveram, consanguinitate juncti viri, in cujusdam spectabilis pharmacopœi, ad quem in hospitium diversus eram aedibus, discursum de foeminarum ictero mecum habentis, de eoque sollicitius consultantis, persuasum, Clinica cum per maritum suum altero die post, tum ipsa etiam, flagrantissime, (vel ideo, quod à solo fœdo aspectu abnuebam imploranti operam, verens, ne idem mihi ac reliquis usu veniret turpe curatu icteri factum) flagrantissime, inquam, rogatum habuit, ut se adversus hostem suum immanem adjutum venirem, quum sui curandi spem omnem in me cum DEO, (ita verba ejus erant) haberet sola, dicens: praelaudati viri de te tuoque discursu relatio mihi sanitatis praedicit restitutionem. Ejus perquam ingentem admirans fiduciam dedi, timide licet, locum preci & ictericam ab ovo, quod dicunt, statum morbi exordiri ad unguemque recensere symptomata omnia jussi. Inprimis autem, (ut jam laudatis à me, quod reliquum est, addam,) conquesta est de insigni scapularum quasi fractarum dolore, deque eodem obtuso & gravativo cum dextrum, tum sinistrum latus affligente, nec non de cephalalgia perpetua, aliàs cum intensiori, aliàs remissiori calore. Deinde nares etiam per omnem morbi decursum non quidem obstructas, sed usque eo aridas, ut ne semel quidem emungere eas de die necesse haberet: & somnia somnum turbulenter saepe ac nonnunquam cum pavoribus intercipientia, indicavit. Ad haec torpore atque segnitie totius corporis se vexari, se amplius continua respirandi difficultate

cultate premi & gravari pectus pondere quasi quodam lapideo, catameniorum maxime (quae non nisi parcissime ac guttatim & nigra profluunt) tempore, fassa est. De cœtero molestum & amarum oris ac linguae saporem, nec non siccitatem faucium sitimq; ingentem, appetitum ad omnia prostratum, alvum per plures saepe ex ordine dies adstrictam, nec nisi albas, si quae solvitur, faeces dejicientem confirmavit. Tum album oculis ubique observatis intense flavum; ungvibus, temporibus & cute inspectis, illos luridos, haec à capite ad calcem non modo lutea, sed prorsus fusca; urinâ perlustratâ nigerrimam ad instar atramenti & linteamina imbuta eadem croceato colore tingentem, ejusque sedimentum cinnabarinum, sub curationis initium maximam partem, semper adverti: hoc tamen & illius atro colore, cum in altum jam proventus essem, unam atque alteram septimanam, post libere cesantibus & item purpureum suum ac floridius tributum utero post quartam illius septimanam solvente. Sub finem, quae septima septimana fuit, vari in facie circa genas prorumpentes, pruritus interpolatus brachia exercens, & tubercula apum puncturis simillima hinc inde in corpore emergentia non leve mihi facescere negotium. His autem legitima, quae infra exponetur, medendi acie debellatis omnibus, aegra tyrannico se nunc exuens jugo pristinae sanitatis iterum potita est, Hannibalem suum flavum cum omni sua hostica caterva velut victrix bene dicente DEO, funditus caedendo, delendo, prostrando. PLICA caput instar galeri cingens quam tyranno isto longius alebat, imitus etiam everfa est & sublata: qua de re dirempta non

quidem pro genio depopulatoris devincentis, sed devictae visae prius, tragici actus periodo, illa nunc diribet manubias, trophaeisque sanitatis de novo erectis, utinam perpetuum! ovat.

Ε Π Ι Κ Ρ Ι Σ Ι Σ.



Niquam valetudinem, qua fatis diu conflictata fuit Clinica mea, *symptoma qualitatis mutatae*, colore totius corporis variato, & imprimis suppressionem effusionis menstruae, *consequens* fuisse nullus dubito: quippe quod tum temporis aegrae facies non tantum citrina, sed & ad nigredinem jam declinans sensibus uniuscujusque obvia fuit & relatio signorum a laudatis non abluit.

Quanquam fere conveniant in illo Pathologorum cohors, cum nemine tamen, si cui illud aut ad actionem laesam, aut ad excretorum & retentorum vitia retorquere non displiceret, contentionis ferram, quam in his supervacaneam tantum duco, moturus sum. Siquidem illud diverso respectu referri potest æque ad illam, quando actio, sive culpa residente in intestino, sive in hepate &c. in separatione scoriarum biliosarum laeditur: atque ad hæc, quando bilis, quae excerni debebat, ob obstructa vasa retinetur & hinc in totius corporis ambitum diffunditur. Cum semper vero denominationem a potiori fieri debere nemo non noverit, quis jam multum amplius haerebit, posse *icterum* non his, nec illi, sed isti recte adscribi?

Hocce autem qualitatis mutatae symptoma *Icterus* (imitatione Graecorum, quibus *ινίερσις* & *ινίερος* audit, nescio an ab ave ejusdem nominis, quam Romani galbulum vel galgulum nominant, an a voce *ινίδος*, quam per viveram, mustelae silvestris, oculos aurei coloris habentis speciem

ciem juxta *Aëtium tetrab. 3. sermon. 2. c. 17.* iidem exponunt? ea quae Criticis enucleanda committo; calamo meo favens e contrario rebus, cum Practico, tum aegrorum saluti potius profuturis) nihil aliud est, quam *decoloratio*, hoc casu *in fuscum, praeternaturalis, cum effusione biliosi humoris ac infectione per totum corporis habitum succorum vitalium, ab obstructione pori cholodochi versus duodeni & jejuni confinia dependens.*

Atque ob hanc ipsam, quam mihi nunc explicandam *definitionem* sumo, omnem cum synonymorum, tum eorum, quae hinc inde circa originem tam icteri, quam omnium ejus vocum afferuntur, prolixitatem declinaturus, nihil moror, quod *Celso* dicatur *arquatus*, ob similitudinem arcus vel iridis caelestis, aliis morbus *regius* ab auro metallorum rege, nonnullis *aurigo* ab illius ejusdem colore, *auriginosa* perfusio & *suffusio fellis.*

Îcterum autem respectu *Generis* seu rationis suae formalis *decolorationem* dixi. Cum enim flos noster vitalis, qui inprimis in facie tanquam speculo & hinc in cute ex rubro & albo, succis his fundamentalibus, sanguine & sero aequaliter mixtus est, a decore suo nativo ad flavum, hoc casu vero ad fuscum desciscit colorem; apparet cum insignis, tum in sensus incurrens humani corporis ejusque coloris mutatio, quae tamen pro cuticulae & cutis, quas humores nostri & climata saepe modificant, variatione in naturali statu, etiam in praeternaturali aliter disposita reperitur. Dixi *decolorationem in fuscum*, puta colorem corporis, qui *differentiam specificam* largitur. Ambiguitatem omnem vel aequivocationem adhâec ut devitem rei, non absonum futurum puto, si *icterum* distinxero in *verum* & *apparenter talem*, sub illoque *flavum* & *fuscum* unicè, sub hoc vero illi *analogum* intellexero: Et quidem I. omnes *immutationes sanguinis ab injuria externa vel a fermento peregrino venenoso animalium*, v. g. a morfu viperæ, scorpionum, tarantularum aliorumque; vel *a corrosivitate mineralium*, quam, ut sic loquar, citrinescentiam, tanquam temeritatis & fraudis suae poenam, saepe lucro capti Empirici, ab haustâ prius quadam pin-

pingvedine, post assumpto ejus speciei veneno, tandem eo post *Orvietani*, si Diis placet, alexipharmaci sui usum per vomitiones ejecto, ex istiusmodi aliquoties ingurgitato minerali merito deportant; vel *ab irritativa* sic dictorum *cholagogorum*, quoad acrimoniam suam salino sulphuream partibus membranosis cum bile non satis communicatorum, sed in corpore retentorum, oeconomiae nostrae animalis *illatas*. 2. omnes *ejusdem deturpationes* seu *dyscrasias a causa morbifica intus latente* blande & sensim exortas, quales sunt scorbutus frigidus, varii generis febres, mensium obstructio, chlorosis, cachexia, hydrops & quae hujus commatis plura, omnia tamen fere a salibus lixiviosis sulphur sanguinis ita modificantibus solum pendentia. 3. *naturales* nonnullorum populorum, inprimis *calidiora climata incolentium constitutiones*, quae omnes ad coloris quasi icterici, seu apparenter talis icteri, conditionem accedunt, non vero icterum verum ponunt. Deinde *icterus verus*, qui est flavus & hoc casu fuscus, *proprie magis & absolute talis* audit: *apparenter vero talis, improprie & relative*. Postea *flavus* communior magis & frequentior; *fuscus* vero [quem ratione coloris, cum in facie & corpore universo, tum in urina ipsa sese offerentis, pressius sic inscribere vel ideo placuit, quod niger est latioris paulo significationis omnemque colorem fuscum ad nigredinem declinantem sub se comprehendit,] paulo *varior*, hinc *chronicus* magis & consequens flavum. Prior Germanis audit *die Galle-Geele-oder Gelbe-Sucht*: nostris vero Polonis *zółta choroba*, juxta Thesaurum Gregorii Cnapii p. 1447.; fortassis exinde, (meo quidem, sed salvo etiam aliorum, judicio) quod bilis ipsis *zółc*, unde denique *zółtośc* flavus color dicatur: posterior autem Germanis *die schwarze Gelbesucht* & Polonis *czarna zółta choroba*. Sunt, qui *album* his adhuc addunt, *chioroseos* s. febris virginum amatoriae nomine; mihi tamen, quod eis non subscribam, vitio verti posse nullo modo confido: utpote qui persuasus sum, plane illam *αἰνύρωσ* & abusive magis talem dici,

dici, imo eisdem, cum aureum colorem album velint, *σινδροξυλον* & contradictionem in adjecto a se admissam cordate indico, excepto quod in vulgo hos distinctionum gradus non aequè advertente connivendum sit. Sic probe adhuc memini cujusdam foeminae pro filia sua *icterica*, cum tamen sexies emansis mensibus chlorosi laboraret, nihilo secius medicamenta antiicterica Fraustadii olim expetentis: item Cerdonis cujusdam ascite cum tumore pedum oedematoso Posnaniae olim laborantis, quem pro icterico habebant fere mordicus mulierculae tantum non omnes visitantes. Plura distinctionum genera quoad icterum proprie dictum non admitto, cum ad haec duo summa omnes aliae species referri queant, quae verba sunt ab Excell. *Wedelio* Praeceptore meo aetatem devenerando *patholog. suae dogmaticae* s. 3. c. 13. p. 679. consignata. Neque ea, quae *Casp. Hoffmannus institut. medicar. lib. 3. c. 72. §. 2.* in contrarium scribit & frustra aliquos in dividendo ictero in flavum & nigrum occupatos esse existimat, a prolata distinctione me dimovere ne latum quidem unguem etiam patior, cum *flavus* & *fuscus* fundamentum in re & praxi non solum habeant insignissimum, sed uniuscujusque etiam sensus illius revera duplicis coloris arbiter & index esse possit. Tandem *decolorationem istam praeternaturalem* i. e. morbosam esse jam supra designavi, ad differentiam illorum, qui cum temperatiora *climata*, tum ipsam etiam septentrionalem plagam, accolunt *Europaei* populi, & instar Nigritarum consimili fere fuscitudine tincti sunt; ut non amplius illos omnes, de quibus paulo ante dixi, hic denuo repetam. Horum fuscedinis ratio quaerenda quidem etiam est in humoribus vitalibus, non tamen praeter naturam ita dispositis, sed potius secundum naturam & hinc non morbofis, horumque unctuosos inter cuticulam & cutem concremento, quod pellucidum illius candorem & membranam obfuscat non aliter ac nigrum, vitro subditum, tale etiam reddit, de quo elegantissime *Pechlinus lib. de colore & habitu Aethiopum* per tot. & imprimis c. 7. p. 67. egit.

Hic ascititius cum foeditate color rem mihi cum humore peccante omnem jam esse jubet. Humores, aut si mavis succi nostri vitales, quando a genuinis illis erga steriis, visceribus nostris depuratoris, dimittuntur & ductus, canales, vasa, tubulos & porulos omnes hac & illac liberos transfretantes pro vigoranda unaqualibet corporis nostri parte aequaliter distributi sunt; non impeditur unusquisque eorum, qui reliqui sunt a suo officio, ad fontem, a quo fluxere, refluent & consociati denuo cum noviter interea temporis in elaboratoriorum suorum stamine preparatis stadium suum indefinite decurrunt. Cum primum autem structura viscerum a fluidorum crasi, quae prius blanda & in neutro excessiva erat, invertitur & sive acidum, sive salinum, sive sulphureum, sive terreum, tartareum, cœnosum ac viscidum quid imbibit, vel diversoria illa fluidorum aut conspurcantur aut obstructions ab iisdem reportant, vel hospitantium in iisdem motus aut aliquo modo retardatur aut plane sufflaminatur ac intercipitur, unde facta stagnatione humorum aut alveos suos, dum distendendo rumpuntur, effluunt, vel redundando in proxime sibi obviantes sese effundunt sicque alios diversi licet generis paulatina inundatione inficiunt. Cui *effusioni biliosi humoris ac infectioni succorum vitalium* fusci nostri Hannibalis CAUSAM IMMEDIATAM adscripturus, pro instituti exigentis ratione futurum esse reor, ut *bilis ac hepatis*, quoad fieri potest, statum naturalem scruter.

Hoc, quod vasa concernit, obtinet, (quod in ductum B. Ortlobii in Disserat. Anatomico-physiologicarum disserat. 17. §. 3. p. 130. sequi placet,) & communia, quæ sunt vel duo adducentia, Arteria & nervi, vel duo abducentia, vena cava & lymphæ ductus: & propria, quod est vel unicum adducens vena portae, vel duo itidem abducentia, vasa biliaria & cystis fellea. De situ, figura, nervis, ligamentis & vasis lymphaticis, cum ad scopum nostrum prorsus nihil faciant, taciturus hepatis structuram primum ingredior; quod est viscus ex vasis omnis generis, potissimum autem

(II.)

ex venae portae propaginibus in varios fasciculos abeuntibus atque ex iisdem egredientibus & per universum illius cavum tenuissime sparsis radicibus & ductibus cholodochis contextum: Ut verba Excell. *Bergeri* lib. de natura humana c. 14. §. 2. p. 210. mea faciam. Deinde eidem soli dictum, quod unicum & sanguineum est, *vasi venae portae*, quæ monarchatum in eodem fere obtinens venarum aequæ ac arteriarum usum præbet, delibandæ operam navo. Hujus radices per diversas abdominis partes v. g. per venas mesaraicas & hæmorrhoidalem internam, teste prælaudato *Ortobio l. c.* per venas ex ventriculo, omento, pancreate & ramo splenico refluxas primum dispersæ, post ab exilissimis capillamentis tubulisque angustioribus in ramos augustiores abeuntes, tandem in unum truncum coalescentes totæ totæ, quantæ quantæ, ipsum hepar illic loci, (ubi exiguæ quaedam protuberantiae Graecis *πύλαι* dictæ, quæ etiam ipsi portæ nomen dederunt, una tamen insignior, cui omentum connectitur, experientia Excell. *Vateri* in *physiol. experimental. f. 7. c. 7. thes. 8. p. 482.* quam *Spigelius* lobi nomine designat, utrinque conspiciuntur,) intrant omnemque sanguinem in ejus cavum ad instar venarum deponunt. Arteriarum vero dignitatem induit idem ille truncus, quando ab angustiori spatio in angustius quoddam tendit, i. e. quando postmodum in ramificationes innumerabiles disseminatur, quosdam statim ramulos in extremos fasciculos & apices, in vesicam felleam, eorumque complures in hujus collum, rariores vero in fundum, abeuntes propagando & de se spargendo sicque omnibus jecoris plagis sanguinem adducendo, quandam hujus oleosam partem in radices & ductus cholodochos pro futura bile deponendo, majore vero ad venae cavæ furculos ejusque truncum ascendentem; & serosa quadam ad conceptaculum commune *Pecqueti* & vasa lymphatica derivando sicque cum iisdem cor conscendendo. Huic notabiliori trunco etiam *venam cavam* annumerare convenit, quæ in transitu quasi (hepar enim caudice tenus

saltem stringit) tres aut quatuor juxta Excell. *Vaterum l. c.*, quinque vero juxta B. *Petermannum*, in scrutinio icteri ex calculis vesiculae fellis occasione casus cujusdam singularis *c. 1. §. 8.*, ramificationes grandiores ex jecoris substantia recipit, quae svasore *Ortobio l. c.* hepaticarum nomine non incongrue appellarentur. Quomodo autem hujus rami à portae ramis differant, Excell. *Wedelius physiolog. reform. c. 10. p. 328.* docte satis dirimit: Ne repetam, quae de miniato per hujus furculos succo cor conscendente superius dixi. Ne in salutata a. *Arteriam* relinquam, paucis etiam, quantum convenit, eam per vestigaturus sum. Unicam hanc, dictam *hepaticam* & ab arteria coeliaca, cujus ramus dexter est, oriundam hepar nanciscitur, licet exilis admodum sit, habita comparatione ad visceris molem. Parique modo in ramos, licet exiliores, etiam dispescitur & in solas capsulae communis partes & vasa secundum *Glissonium in Anatom. hepatis c. 29.* minime desinit, verum cum & prope venam portae non convexam solum visceris partem, uti multis visum, sed intimiorem ejus substantiam ingreditur suumque sanguinem apicibus istis & folliculis venae portae extremis largitur. Eum arteriae coelicae ramum non tantum ad jecur, sed ejusdem etiam vesiculam abire, multoque majorem esse, quam olim Anatomici voluere & vaginam ubique comitari Clariss. *Pechlinus l. 1. observat. 59.* orbi literato detexit & *Ruyschius*, quod magis mirere, arterias novas hepaticas communicantes cum arteria hepatica a vasis diaphragmatis originem suam trahentes & convexam seu gibbam ejus partem perstringentes *in respons. ad epistol. Anatom. IX.* posteritati tradidit. Quid tandem de visceris hujus USU proferam, vix ac ne vix quidem satis constituere adhuc dum audeo. Neque enim quidquam abest, quin aequè tantis fere jecur hodie obnoxium sit dubitationum & litigiorum velitationibus atque lien vel unquam fuit & adhuc dum hodie est. Nonnullis, inter quos multum operae suo tempore insumens *Diemerbroekius* & post eum *Waldschmidius disputat. medic. disputat. 9. p. m.*

84. & seqv. de sangvificat. qua fit in hepate, septem argumentis vires suas experiens, sepultum sangvificationis munus in eo rursus excitare annisi sunt. Alii chylum ab eo praeparari existimarunt, ut a corde facilius in sangvinem transmutetur. Alii, a quibus *Sylvius* etiam stetit, per Porum hepaticum bilem sanguini commisceri commenti sunt. Rursus alii, in quam sententiam *Glissonius* & *Malpighius* ipsi discessere, sangvinem hic a bile defaecari adeoque depurari rati sunt. Omnes tamen doctissimi non minus ac sagacissimi viri, praecipue *Bohnius*, *Wedelius*, *Ettmüllerus*, *Petermannus*, *Ortlobius*, *Bergerus*, *Vaterus* & alii plurimi, sua quisque laude, in eo quidem conveniunt, quod illud secretorii & colatorii munere fungatur, seu quod generandae bili inserviat. Materia vero, ex qua bilis fit, nondum omnibus eadem. Supra laudatus *B. Petermannus l. c.* lympham ex M. Sea per acinos sequestratam tuetur & ex hujus viscidior parte, cum fluidior ad receptaculum commune derivetur, sensim atque sensim, cum in fundum vesiculae, tum in ductum hepaticum penetrante, inibi demum amarescere & in bilem instar aceti transmutari putat. Excell. *Vaterus l. c.* contra ea sangvinem, cui dicatur, eligit in plexibus & tubulis jecoris ulterius digestum novisque Spiritibus perfectum & partes ejus non aquosas, quae in tubulos lymphaticos, sed salinas & oleosas, sero etiam dilutas quae in poros biliarios mittuntur & in bilem filtrantur. Cui alterutrius sententiae, cum utraque satis ingeniosa non minus quam probabilis videatur, num subscriberem, vix solus animum colligere sustinuissem, nisi Excell. *Bergerus*, ut collegae suo adstipularer, pollicem mihi pressisset: Singularis, inquit *l. c. §. 2. p. 212.* adeo venarum portae arteriisque respondens est, conformatio & extremarum ejus propaginum cum vasis biliariis arcta conjunctio, collectioque in fasciculos & horum vasorum communio, arteriae vero jecorariae propaginibus ductus biliarii copia & amplitudine sua multum superiores, ut dispar omnino utrorumque vasorum sit proportio,

Malpighii Glissonique sententiae accedere omnemque bilis materiam unius portae venis acceptam referre debere nos jubet. Cum enim glandulae, quas in hepate omnes alias crediderunt vana opinione Autores, revera nullae sint, easque solum venae portae ramificationes in extremos fasciculos & apices **wie Knöpflein** (qui specie glandularum oculis multorum etiam clarissimorum virorum & ipsius Malpighii illusere,) artificiose contortuplicatae mentiantur, hoc ipso etiam efficitur *a priori*, in his neque lympham colligi, neque eam a sanguine pro bile futura sequestrari, sed solum sanguinem ejusdem venae pro hac eadem inibi unice elaborari. Ignoscant itaque mihi manes Petermanniani, quod me iis hac vice perversum geram. Idem etiam *a posteriori* praedicata bilis, quale est inflammabilitas (exsiccata enim instar picis ardet) & operationes chemicae confirmant. Si enim sola viscidior lympham bilem constitueret, certe eadem ejusmodi praedicatis minime clara esset. Sic destillata bilis oleum largiori quantitate fundit; ut plures alias resolutiones ac compositiones cum aliis nunc taceam, de quibus vid. laudatus Bohnius *circul. Anatomico-physiolog. progymnasmate XVII.*, Tackenius *Hippocrat. chemic. c. 12.* & Excell. Hartmannus in corollariis *ad Dissertat. de bile*, de variis circa fel bubulum a se institutis experimentis. Tametsi autem extra omnem dubitationis aleam jam sit, succum biliosum esse venae portae sanguinis, non a lymphae, foetum, nihilo secius tamen exceptioni illi *Petermannianae l. c.* quippe quae bilem formaliter & qua talem hepatis ac massae sanguineae vel ex eo non inexistere contendit, quod aequae illud atque haec, si ita esset, amaresceret: quippe quae inquam, sanguinem cum arteriosum, tum venosum etiam examinans in neutro bilem actualem offendit, cujus amaritiei efficacia in liquore illo celari nequiret, quae revera crambes *Pauli Minii Bononiensis lib. de disquisit. Anatom. bis cocta est*, regerendum esse existimo eadem cum saepe laudato Bohnio *l. c. p. 269.* distinctione habita inter connubium & mixtionem
natu-

naturalem, quae intimior adhuc est praeternaturali; cuius evidens in laudato a me symptomate argumentum habemus, ubi bilis sanguini & sero non adeo arcte nubet, quae non Urinam & cutem peregrino colore tingeret: & denique inter instillationem sanguini artificialem, quae superficialia solum est, nec bilis moleculas sufficienti modo obtundit. Nisi quod per viscidiorum lympham sanguinem intelligi velit & verbis tantum ludere videatur idem ille beatæ memoriæ vir.

Restat, ut de *cysti felleâ* ejusque; vasis excretoriis propriis, quæ biliaria nuncupantur scitu quaedam necessaria etiam evolvam. Haec tribus tunicis, *extimâ*, tenuiori & membranæ, quam à peritonæo mutuatur; *media* carnosâ seu musculosa & fibrosa, fibris longitudinalibus, rectis & obliquis, à cervice ad fundum protractis; & demum *intima*, nervea, maxime sensibili vel potius tendinea, cui crusta mucosa superstrata est, fibrisque è contra transversalibus, quarum beneficio se ipsa stringit succumque biliosum propellit, *contexta* & *sita* in cavo jecoris hujusque parti si-mae seu concavae adhaerens, *fundo* gaudet pyri formi, cujus pediculum ductus cysticus designat, deorsumque, ne quid liquoris sponte elabatur rursus, propendente & cervice valvulosa, ab interiore tunica constructa, sursum pariter atque oblique versus intestina porrecta & cum prodeunte è cavitate vesiculae canale seu *ductu cystico*, qui eo in loco, ubi etiam conjungitur, amplitudinem pennae gallinæ adaequat, substantia carnosiore, quæ Annuli fibrosi nomine apud Anatomicos venit, circa principium suum munitus est ductumque à cervice angustiorum reddit, ubi cum *poro bilario* seu ductu hepatico, (ex ipso hepate proveniente, ramis primum in eo grandioribus, postea surculis capillaribus innumerabilem in modum per illud sparsis, qui colligentes ipsi se ad similitudinem propaginum portae ex minimis in majores, rursusque ac iterum majores in caudicem postremo, abeunt in eundem porum, vid. prae laudatus *Excell. Bergerus l. 6. 210.*) coalescit, utro-

utroque deinde desinente canale in truncum unum communem, dictum cholodochum, qui rectus deorsum tendens in posticam circa finem amplae duodeni cavitationis partem itinere obliquo, ne quid ab intestino in ductum hunc hepaticum & cysticum illabatur, neve regurgitet, inter duas tunicas prope fines pancreatici per angustiore insertionem irrepit, fibris annularibus & hujus orificium & totum tractum gaudendo. Caeterum in cystico ductu secundum longitudinem aperto, quod à saepe memorato *B. Ortlobio l. c. p. 131.* mutuo, diversa apparent Ostiola ductulorum, quorum majorem in cervicem folliculi vel truncum communem determinantem *Glissonius in Anatom. hepatis c. 13:* minores *Perraultius & Bohnius l. c. p. 271.* detexerunt & prout itidem aliquoties laudatus *Vaterus l. c. p. 481.* propterea cyst-hepatici vocati, quia immediate in vesiculam felleam transeunt; cum tamen secundum mentem jam etiam semel atque iterum laudati *Bergeri l. c. p. 219.* melius hepaticyfici dicerentur, quia ex vasculis jecorariis poroque hepatico oriundi omnes supra cervicem illius cystico ductui vel ipsi cysti committuntur. Non eadem tamen hepatica & cystica seu vesicaria bilis est. Illa, quae ab hepate per porum bilarium profluit, fluidior magis, & hinc mitioris saporis est atque etiam plane dulc-amara dilutiorisque flavedinis. Haec receptaculi biliosi foetus, viroris insignioris obscuriorisque coloris est atque longe acrior illa, vid. *Bohnius l. c. p. 266.* & *Ortlob. l. c. p. 134.* Cujus differentia praeprimis quaerenda est in mora, qua humores omnes acridinem quandam acidam acquirunt. Neque etiam modus, quo secernitur & generatur, omnibus idem. Rejctis, quem alii ab igne vitali, alii à fermentatione arcesunt, solum nudum impulsum & transcolationem in quibusdam, non in vasa solum jecoris, sed in vesiculam quoque cysticam, propagatis portae ramulis & in extremos apices seu fasciculos, quorum supra jam aliquoties memini, abeuntibus, non vero in glandulis hepatis, mechanicam amplector, dum aquosae partes in lymphati-

cos, crassiores in biliosos tubulos segregantur. Praeterea folliculus iste Arteria quoque sua cystica, Venulis ad cavam & portam hiantibus, nervulis & vasis lymphaticis instructus est. His, quae de hospicio bilis dicenda fuerunt, satis statuminatis, etiam motum ejusdemque usum cum *statu praeternaturali* paucissimis, ne legentibus fastidium biliosae materiae procreare videar, vel obiter saltem addam. *Motus bilis* (qui continuus semper est in statu naturali, excepto quod in praeternaturali, ubi interruptus est ex sanguinis vacillantibus ad hepar appulsu, de quo *Bohnus l. c. §. 27. p. 275.*) duplex visitur & gaudet vel *termino a quo* vel *termino ad quem*. Terminus a quo *primus* est cum ex jecore, a quo continuo & semper aliquid bilis intestinorum arundo recipit; tum ex folliculo fellis, cujus *motus interpolatus* est & tum temporis fit, quando in illo eodem copiosius congesta hepatica *vesicariam* ad sui expulsionem stimulat. *Ille* iterum est vel *immediatus*, quando succus biliosus ex hepate *aut* per porum bilarium seu ductum vel truncum hepaticum immediate ad amplam duodeni cavitatem fluit; *aut* a poro hepatico per cysticum immediate in vesiculam felleam transmittitur: vel *mediatus*, quando eadem ex jecoris gremio egrediens, non solum per ductum cysticum communem, sed etiam hepato-cysticos vesiculae dictae committitur & demum cavo intestinorum. *Hic* vero i. e. terminus ex folliculo alius etiam est *cysti proprius*, qui *diastole* s. quando bilis ad eam corrivat, & *systole* s. quando ejus fibrae motrices se contrahunt, absolvitur: alius autem *minus proprius* sed *externus magis*, qui a ventriculo alimentis turgido bilemque ad intestina compressione sua amandante provenit. Terminus ad quem *ultimus* est *intestinum* duodenum, ad quod utraque cum vesicaria, tum hepatica extruditur. Cujus ad illud *corrivatio* 1. est modo *parcior*, quando intestina chylo carent, modo *uberior*, quando eodem illa referta sunt & turgent. 2. fit vel *conjunctim*, quando utraque bilis simul uberius parciusve illinc excernitur; vel *separatim*, quando hepatica per porum sibi proprium

prium modo copiosius, modo minus duodenum affluit. Quærendum autem hic, *quando bilis* a poro hepatico per *cysticum* immediate in *cystim* felleam transmittatur? Excell. *Bergero l. c. §. 7. p. 221.* eo tempore abire videtur, quo *cystis* bile minus repleta, minusque compressa eam facile recipit. Sed *quomodo*? quando illic loci, ubi ad bivium, ut verba *B. Ortlobii l. c. §. 14. p. 135.* transcribam, perventum est pars ad intestina labitur, pars vesiculam accedit, illaque bilis propter ductus communis angustiam obliquamque infertionem ad duodenum tardius divertitur & per ductum *cysticum* illud folliculi diverforium quodammodo subit. *Et quam diu* quæso? Dum se contrahat vesicula vel distenta a collecta in eandem bilis copia ac deinde constricta, vel compressa a turgido ingestis ventriculo, (quæ omnia, si impulsum & turgescentiam ipsius sanguinis in hepate addideris, etiam causam motus constituunt] & quandam illius partem, quam ingurgitavit, evomat; bilis hepaticæ motum ex poro suo per ductum communem cum adjuvando, tum quoque accelerando communemque cum ea ad canalem intestinalem iter ingrediendo. Declivitas enim *cystis* ejusque capax fundum atque cervicis acclivitas pro secernenda bile constrictioem sui vel compressionem semper exposcit, cujus experimentum si quis desiderat, eum ad *Collectores Bibl. Anatom.* item ad *Bohnii l. c. §. 10. p. 265.* remitto. Tandem *qua de re*? Ut ibidem ulteriori digestionis particulis ejus aqueis aliquo modo exhalantibus perficiatur amaritiemque acquirat atque potentius exserat eandem in chylicationem in intestinis perficiendam, neve eadem largiori illius affluxu turbetur ac præcipitetur. Ex dictis igitur jam liquet, *ab hepate* bilem secerni active, a folliculo autem tantum passive. Utrum vero a radicibus *cysticis* etiam bile repleatur vesica, cum Autores, quos pro sacra anchora huc usque habui, in diversos discedant sententias, *Bohnio l. c. p. 6.* & *Wedelio in Dissertat. de Bile c. 1. thes. 9. pag. 9.* observationi *Blasii* & celeberrimi *Pechlini* in canibus institutæ faventibus: contra ea *B. Ortlobio l. c. §. 14. p.*

135. istis solum usum connexionis folliculi cum hepate infra cervicem cystis sitis adscribente, maxime cum se aliter edoctum esse postmodum profiteatur & experimenta illorum contraria ibidem adjiciat: & Excell. *Bergero* plane nullas fundo vesicae infixas dari ponente *l. c. §. 8. p. 222.* in medio propterea relinquo, quod tantis viris, a quibus informari gestio, non adversari, sed posteriores indagaciones ab iis solum expectare arridet. Caeterum de dictis omnibus virorum horum & ulla ferme exceptione majorum mirus consensus est.

Praeterea reliquum est, ut asseram nullum dari motum contrarium, siquidem bili vel in portae, unde venit, ramificationes vel in furculos cavae reditus naturalis nullus nullaque via patet. Ecquis sepultam etiam opinionem de bilis à folliculo secretae ad hepar & deinde per cavam ad dextrum cordis ventriculum adductione cum *Sylvio in Dissert. p. 90.* cum *Jacobo de Back Dissertat. de corde p. 130. 131.* & *Munnickio l. de re Anatom. p. 59.* si quidem fibrosa & musculosa illa machina ductuum praelaudatorum isti pervicaci motui repugnat, amplius miraturus erit? Antequam de usu ejus dicam notanda adhuc veniunt, quæ de organis bilis secretioni dicatis præsupponenda habeo. Ea autem sunt ex parte *inchoantia*, sive quæ partes ad secedendum præparant, qualis est *lien* suffragio præclarissimorum in summoque doctrinæ culmine locatorum virorum *Ortlobii l. c. Diss. 17. §. 1. p. 121.* *Vateri l. c. sect. 7. c. 8. thes. 9. p. 487.* *Bergeri l. c. c. 13. §. 1. p. 206.* *Wedelii phys. reform. p. 304.* & *alibi Bohnii l. c. progymn. 18. §. 19. p. 290.* & aliorum plurimorum rebus Anatomicis excellentium; ex parte *perficientia* s. quibus bilis secretio & generatio actu instituitur, quale est *hepar*; id quod contra *Helmontium in tract.* quem inscripsit *Scholarum humorist. pass. decept. c. 3. §. 11. p. m. 184.* ejusque asseclas annotandum duco. Illius enim generationi revera inservit sanguis à liene refluus tanquam hujus productum. Hujus tandem amari & flavescens naturalis liquoris, quibusdam flos, balsamum, aroma & purgamen-

mentum sanguinis, sed utile dictum, a sanguine solum cum in hepate secreti, tum in cysti collecti per huiusque ductum in cholodochum prope pancreaticum, qui Virfungianus ab inventore dicitur communique in homine insertionis ostio in illud gaudet, atque ex cholodochu in duodenum expressi intrinseca crasis & textura omnibus quidem in salinorum classem relata non plane displicet, sed de illius biliosi salis natura mirum in modum ambigunt. Nonnulli *alcalicum* id esse exclamant, quod primum *amarities* insignis adest, deinde bilis post instillata *acida* præcipitatur ac effervescent, postremo arte chimica exinde elaboratum ad gustum sensum sistitur. Verum quoad *I.* tantum abest, ut acrimonia indolem suam sali alcalico acceptam referat, ut potius ferriis salinis a sero sanguinis segregatis & partibus sulphureis oleosis & viscosis unitis, moleculas tales rigidas, acres asperasque, efformantibus: utpote, quod cum tantillo sulphuris & aquæ mixtum sal teste sæpius laudato *Ortlobio l. c. §. 13. p. 135.* amaritiam consimilem producat. Quod experimentum fautores salis *alcalici* etiam agnoscunt. Alterum *Excell. Bohnius l. c. prog. 10. p. 152.* elusit. Tertium non nisi cum grano salis concedo, inesse nimirum bili sal alcali, sed tenaculo & vinculo sulphuris immersum seu sub oleosarum particularum tegmine delitescens, vid. *B. Ettmullerus Oper. Med. theor. & pract. Institut. physiol. c. 13. p. 119.* quod neque a fortissimo, neque a leni etiam acido effervescent atque idem ex phlegmatis seu aquæ in bile præsentia æque ac facillima ejus cum aqua communi miscela patet. Ex quo præstat ab illorum magis partibus stare, qui *sal falsum volatile* docent aut *acido-falsum urinosum*; utpote quod omni acido orbem penitus non est, nec ullam immutationem induit bilis ab affuso ei liquore *C. C.* succinato, arcano duplicato & aliis hujus generis pluribus consentiente *Ortlobio l. c.* Intrinsicæ externas qualitates adjungens, in bile naturaliter constituta præterea deprehendo, primum *temperatam fluiditatem* cum aliquali *visciditate*, quæ olei aut sul-

Sulphuris progenies est & salinarum particularum inter-
 ventu fluiditatem contemperatam acquirit, sine quibus e-
 adem iterum perit aut quarum defectus ejusdem statum
 p. n. lem signat, de quo mox plura : deinde *amaritiam*, de
 qua jam paulo ante affatim dictum : tandem *colorem ex*
flavo viridescentem, quæ omnia pro assumtis & diversitate
 sanguinis apprime variant. Adhæc bili etiam inest *lixiviale*
& saponarium quid, ex attactu & spumescencia satis
 notabilia : item *aqueum* vel *serosum*, quod acrimoniam ejus
 obtundit, ne ductus suos vel intestina vellicet. Jam co-
 gnitis satis etiam qualitatibus non amplius quenquam la-
 tere potest *usus*. Est autem si in genere eum spectes, bi-
 lis ratione *viscidarum & gelatinosarum* particularum, quibus
 maximam partem *gaudet, vinculum intermedium* sanguinis &
 chyli, quem illi intimius combinat, non aliter ac vitellum
 ovi resinas & olea destillata liquoribus aqueis. de quib.
Bohnius l. c. p. 153. in specie vero, ratione *dictarum* eam chylo
 mixturam conciliat, ut sanguini absq; effervescentia turbati-
 one aut præcipitatione admisceri possit, illeque huic ; Bilis
 etiam chylo eam ob causam admiscetur, ut hunc ab acore,
 corruptione ac putredine simili modo ac lupulus cerevisi-
 am præservet : *harum* porro ratione i. e. *levium, ramosarum*
& flexibilium aculeatus quoque acres, acidas salvas ciborum
 moleculas involvit & mitigat. *Ratione vero acrium & sali-*
narum gelatinosas & lacteas massæ alimentosæ in chylo
 adhuc dum existentes incidit, dissolvit & attenuat ; sul-
 phureas contra & salinas puriores chymi a recrementis
 suis liberat, ut in vasa lactea filtrari & cum sanguine com-
 misceri possint (quemadmodum alias resinosa & oleosa Sa-
 libus prius soluta aqueis uniri solent) vid. Excell. *Vaterus*
l. c. f. 7. c. 26. thes. 12. p. 619. sicque chylum ob illas mole-
 culas pigrius motum excitat ; harum ratione item *mucum*
intestinorum a cibus residuum, ut pori lactei transcolando
 chylo pateant, abstergit illaque ad peristalticum motum
 pro extrusione facum stimulat. Ex quibus omnibus in-
 ferre licet non omnem bilem ut excrementum ad inte-

stina deferri, sed chyloseos continuandæ gratia. Nec tamen chylo tota etiam impenditur, sed plures ejus partes excrementis commixtæ cum iisdem ejiciuntur. In mentem venit, quare *bili* admisceatur succus pancreaticus? Notandum bilem continuo rivo, etiam deficiente chylo, intestinorum tubum affluere, unde natura provida, ne intestinorum tunicas mucum omnem abstergendo vellicaret, comitem ei dedit succum pancreaticum non tamen acidum, uti *Sylvio, Swalbio* & aliis placuit, sed *aqueum, viscidum* & modice salinum, qui eidem tam in, quam ante chyli distributionem, imo semper & singulis momentis, etiam nullo existente chylo, in duodeno admiscetur, ut acrimoniam biliosam, nimiam temperet Massæque alimentaris resolutioni chylosisque partibus attenuandis adiutricem operam præstet. Jam tandem considerandus venit *status bilis p. n.-lis*. Hæc multis modis variat estque 1. quoad *quantitatem* vel *nimia* & evadit tali modo corpori molesta (*a.*) *vitio materiae*, sanguine plus justo majori particularum bilescentium copia imprægnato, quas eidem infricant dulcia facile fermentescibilia, oleosa, pingvia, aromatica, acria & spirituosiora cum alimenta, tum quoque ipsa etiam medicamenta, materiam bili uberiores suppeditantia & humores sulphuris cœnosi, crassi, terrei tartareique congestionem inficientia; item aer calidior, ira, motus corporis nimius & aliæ, quæ lympham sanguinis vehiculum quando absumunt, M. Sam inspissescunt viscosioremque reddunt & bilem oleositate abundantem gignunt. Et prout laudata tanquam *causa efficiens externa* concurrunt, ita ut *interna efficiens* sunt (*6*) *vitia viscerum*, a quibus insimul augetur bilis. Huc itaque facit ductuum biliferorum laxitas vel excernens multum bilis, vel imbibens, *hepar* sanguine in vasis *portae* sulphureo & oleosiori plus justo refertum sicque labe sua non omni certe expers. Vel bilis etiam est *deficiens*, utroque itidem vitio; v. g. *materiae*, cum *viscidae* tum *austerae*. Par ratio est aëris pluvii & frigidi, vitæ item sedentariae, nimiae & *tristitiae*, quæ omnia motui debito

debito sanguinis obicem ponunt, adducendo ei lentorem & visciditatem, vitio hoc in bilem ipsam postmodum redundante. Porro etiam deficiens est *vitio organorum biliariorum*, qualis est horum *angustia*, a sulphure cœnoso, terreo & tartareo seu ab alia quacunque *causa producta*, atque etiam ipsius bilem cum constituentis *hepatis* tumor, inflammatio & scirrhus, tum *praeparantis* lienis eosdem affectus subeuntis. 2. quoad *qualitatem* est vel *viscidior*, *oleosior* & *glutinosior* plus solito; (Quando enim sulphureæ, non balsamicæ sed inertes abundant, salinæ vero volatiles particulae deficiunt, *lentor*, *crasstities* & *visciditas* præsto est,) vel *acrior*, salinis acidis non volatilibus moleculis copiose præsentibus, sulphureis & aqueis blandis deficientibus, & *austera*, præter acidas multis terrestribus & tartareis cœnosis particulis foeta. Denique 3. quoad *motum* est vel *imminuta* a. *vitio sui ipsius*, quando affecta lentore & visciditate stagnat s. quieta & tarda subsistit, nec decenter vel plane non ad intestinorum arundinem corrivat, sicque facile ea quiete contactuque immediato viscidarum suarum particularum coherere inque calculos concreescere vel ad minimum granulata fieri apta nata est. b. *Vitio vesiculae suae*, quando hujus tunicarum, à succi biliosi diuturniore retentione laxatarum, systoles aut contractio sufflamnatur: g. *Vitio ductus* quoque *cholodochi*, qui vel a bile viscida, hydra illa lerneâ, vel alio ejus generis humore, vel etiam a flatibus intestino duodeno nimis distento, obstrui potest & comprimi, vel a dictis flatibus grossioribus, vel a partium adiacentium i. e. intestinorum convulsionibus, quorum illi se ab his non ex difficili, quanquam rarissime, in consensum trahi patiuntur. Vel porro *aucta* a bile fluidiore & acriore itemque a cystis orificio resoluta, quam, cum ad meum institutum non faciat, per transfennam tantum aspicere placet. Vel denique *depravata*, quando motus ejus naturalis vel ob ductuum obstructions vel ob visciditatem acquisitam & alias jam dictas causas ad intestina tollitur, sicque per vias p. n. les & minus adæquatas insolitis

folitis infvetisque humoribus v. g. sero fangvinis admif-
cetur.

Eluctatus sic per *χοληποϊήσεως* scopulos, in quibus, nisi planos eos fecissem, explicaturus Icterum quoad causam immediatam graviter allisus essem, eluctatus sic, inquam, redeo ad effusionem bilis & infectionem succorum vitalium à quibus tam diu digressus eram, nullam amplius expositionis meae labyrinthum extimescendo. Quodcumque itaque bilis à natura ad intestinorum tubum corrivatura vel ex apicibus bilariis, aliis glandulae visis, vel è poris & tubulis hepatis, quod ejus colatorium est, ad porum hepaticum, circa originem visciditate sui vel circa medium ex hoc ad vasa bilaria cystica in folliculum fellis delata, vel ex hac per ductum iterum cysticum circa insertionem ob ductus cholodochi (quanquam non physice i. e. in totum semper, tamen ad minimum medice i. e. in tantum saltem) obstructum oscillum necessitate organica in duodenum imminute excernitur, sequitur eam vel ad locum affectum, qui est ductus hepaticus & cysticus, vel ad partem mandantem, quod est hepar cum poris & apicibus suis supra laudatis depravate fluere atque redundare & sic in extremitatibus venae portae fangvini commixtam aut cum majore hujus parte (ceu superius dixi,) venae caevae furculos ejusque truncum, aut cum quadam hujus serosa ipsa vasa lymphatica, conceptaculum *Pecqueti*, atque ipsum cor intrare ac effundi tandem in omnem corporis ambitum. Quam in rem pro illustratione majori sequens experimentum ex usu insignissimo erit. Immittitur v. g. per fistulam liquor croco tinctus vel alius coloratus in venam portae, ubi videmus hepatis prius compage ejusque ipsis exhemis vasorum apicibus postea cystis felleae qua vasculis, qua interiore tunica repletis, majorem hujus liquoris partem per cavam redire ipsumque cor sic irrorare. Atque ita laudatum biliosi humoris effusionem meam satis expositam per hanc ipsam mechanicam puto. Cum enim particularum biliosarum intima non amplius in fangvine

gvine mixtio, sed laxa, superficialis & confusanea jam ad-
 fit, facili negotio illae ab hoc in extimis vasis capillaribus
 secedunt & tubulis secretoriis aliis fecernuntur, ita ut il-
 lorum ratione totus corporis ambitus sit vel croceus vel
 fuscus, horum vero urina vel satutate flava vel atramenti
 simillima. *Waldschmidius Institut Medic. Rational. c. 14. §.*
71. p. m. 46. opinatur icterum oriri ab obstructione vasorum
 capillarium in ambitu corporis, ob sanguinis visciditatem &
 flavarum particularum ab aliis in eo secessione: Sed cum
 haec causa non immediatè coincidat cum morbo, prae-
 stat effusionem & infectionem amplecti. Infectionis
 terminus difficilis cognitu minimè etiam erit, cum non
 venerosam sed mechanicam & (sit venia verbo) tinctoriam
 me intelligere cuilibet persvadeam; non aliter ac si in offi-
 cinis tingentium linteamina ac panni coloratis, liquoribus
 imbuuntur. Dixi infectionem succorum vitalium, sangvi-
 nis puta & lymphae, quatenus vel conjunctim vel seor-
 sim de tinctura illa fusca participant sicque à pristino suo
 statu recedunt; quanquam serum, quod intimius prae san-
 gvine poros cutis intrat, speciatim illi nubat. Est vero
 utraque, cum effusio, tum infectio, aequalis uti in motu,
 ut hinc nullas in cute protuberantias vel tumores videas:
 ita & omnibus partibus lege circulationis usque eò com-
 munis, ut vel tunica oculi adnata & unguis cum manu-
 um tum pedum, vel ipsa M. Sea & serum sint liquore il-
 lo fusco infecta.

Neque illud *Helmontii l. c. c. 5. §. 5. p. m. 195.*, ubi du-
 orum ictericorū cadaverum dissectorum atq; orificiorum fel-
 leorum non obstructorum meminit; neque illud *Sylvii l. d.*
Med. Pr. l. 1. c. 46. §. 7. ubi in dissectione ictericorum non semper
 obstructum esse ductum aut cysticum aut intestinale
 approbat; mihi aliquo modo obstabit, quo minus in lauda-
 tis à me antècedente paragrapho persistam: consentiente
 mecum *Thoma Willis Pharmaceut. Rat. p. 2. f. 2. c. 1.*, qui pag.
m. 141. icteri causam in extremos utriusque generis vascu-
 rum, scil. venae portae & pori bilarii, fines ponit & p. 142.

humorem felleum interdum in mediis pori bilarii ductibus intercipi, nonnunquam ipsam vesicam felleam aut meatum cysticum, etsi rarius, nonnunquam *p. 143.* ductum communem obstrui & sic causam in eo potissimum consistere opinatur, quod bilis in hepate secreta & ob vias obstructas non omnino aut satis ad vesicam felleam transferatur, quin necesse habeat in M. Seam regurgitare. Enimvero ut *Helmontio* ea, qua fieri potest, brevitate respondeam, admitto quidem illa orificia obstructa non fuisse, sed an semper ita contingat icterus? de hoc quaestio est. Quod enim à venis mesenterii infra jecur cruore flavo ac stercoreo scatentibus productus sit icterus, id singulare quid fuisse dico &, an semper eodem modo producat, non arbitrario ambigo. Extraordinaria enim non faciunt regulam & unius positio non est alterius semper exclusio. Deinde quanquam *Sylvius l. c.* idem affirmet, alibi tamen in obstructis ductibus icterum etiam collocat.

Effusio haec porro est cum additamento v. g. *biliosi humoris.* Nolo tamen crambem coctam denuo apponere, quid enim bilis sit, supra satis ostensum est.

Cæterum notandum magnopere, quod praelaudatus *Helmontius*, vir acutissimi aliàs judicii, in tantam ingenii scyllam incidit, ut omnem bilem in ictero peccare contra sanam rationem defendendam sibi sumserit & *l. c. c. 5. per tot. p. m. 195. & 196.* stercus liquidum atque flavum in venis mesaraicis infra jecor detentum & in venas sursum raptum §. 5. & 7. quod inferne descendere debebat, accusaverit. Quomodo autem hocce stercus nascatur §. 9. & ubi sedeat §. 10. explicat? Sed cum vix aliquis autorum hac in parte ei applauserit, nemo non idem a me etiam expectet. Cum enim *urina ictericorum*, cui spiritum salis instillavit *Ettmüllerus*, in sedimentum viride præcipitatur, (id quod ex *Glabachio prax. Med. Id. noviss. c. de cachexia §. 148. p. 305. cito*), cur me diutius hic detinere vellem citra exigentem ullius responsionis necessitatem?

Adeoque inconcussum manet bilem peccare in utroque Ictero,

ro, quam CAUSAM MEDIATAM PROXIMIOREM cum Medicorum fere omnibus denomino. Cumque etiam de ejus & per consequens sanguinis *quantitate*, v. g. sulphuris cœnosi, crassi, terrei, tartarei congestione infectioneque humorum & suffusione in corporis habitum ; item *qualitate* v. g. lentore, crasitie, viscedine & glutinositate ; & tandem *motu* v. g. quiete, tarditate ac secretionem deorsum vitiata abunde satis dixerim, arridet sermonis de eo longioris hic contrahere vela, ac symptomata exinde pronata obiter saltem annotare. *Hujus* generis proinde sunt, *chylificatio laesa*, quando bilis motus ejusque cum chylo concursus & miscella tollitur, *assimilatio chyli*, periens ex eadem ratione, hujusque *visciditas* ac obstructio vaforem lacteorum, alvi segnities longior, cachexia, mensium paucitas & alia plura, quorum omnium eadem est ratio. *Illius* vero ventriculi ac intestinorum cruditas, alvi constipatio, scirrhus hepatis & lienis, ab iisque cachexia, hydrops & icterus, qui gravior tamen hinc omnino oriri potest, infarctis non solum bilis viscositate poris minoribus, sed etiam ramis venæ portæ majoribus. Imo fere asserere ausit supra jam laudatus *Hartmannus*, in *dissert. de bile*, omnia hepatis mala a viscositate & hinc orta in systemate pororum biliorum obstructione initium sumere c. 5. §. 6 : item illius affectus sunt *obstructiones*, bilis granulata, calculorum in cysti fellea generatio, ex iisq; id est calculis, icterus ; cujus plurima exempla extant apud *Schenkium observat. medicinal. l. 3. p. 460. & seqv.*, *Moebium fundam. physiol. c. 14.*, *Bonnetum Anatom. Pract. lib. 3. f. 18.* & *Med. Septentrion. l. 3, f. 19.* *Istius* denique sunt sangvisibiliosus, laxitas vasorum biliorum eorumque obstructio, angustia & siccitas, hepatis dolor, tumor, inflammatio & scirrhus. Quando enim hepatis pori laxiores vel strictiores sunt, ejusque fibræ seu villi in officio cessant, indecens mox separatio bilis consurgit. Nec lien minister hepatis indictus abire debet : hic enim æque ac mesenterium & renes, imo ipse ventriculus liquorum suorum consistentiâ, sive bona sive mala, disponunt hepar & modificant horumque noxa in illud re-

dundat & illius in viscera laudata, vice versa. Viscera enim infimi ventris sociata opera in unum finem conspiciunt generalem, teste supra laudato Excell. *Wedelio physiol. reform. c. 10. §. 9. p. 188.*

Dixi porro effusionem humoris biliosi per totum corporis habitum, quem SUBJECTUM ADÆQUATUM ac *συνπαθήκως* affectum constituo cum albo oculorum non minus ac temporum regione, quæ fuscæ illi biliosæ jus hospitalitatis insimul concesserunt. Mirum dictu ejusmodi croceam tincturam ad crines quoque se recipere, quales aureos ab obstructis mensibus in fœmina icterica *Cornel. Gemma cosmocrit. l. 1. c. 7.* observavit. Externarum enim partium, *Coo* iudice, is quoque color est, qui humorum. Nec internæ etiam immunitatis aliquo privilegio gaudent. Curiosum autem (ne in molem tractatus dissertationis meæ pagellæ excrevisse videantur,) ad grandia Observationum volumina, quæ multo satis labore plurimi autorum concinnarunt, ablego: in primis ad *Timeum a Sülzdenfleee cas. med. l. 3. cas. 28.* qui hepar quoque croceum admiratus est, ad *Vesalium l. 5. c. 9. de corp. hum. fabrica* qui illud viride plane adspexit, ad *Schenckium observat. medicinal. l. 3. de ictero p. 465.* qui tum ipse, tum *Brassavolus Commentar. ad Aph. 62. l. 4. Hippocrat.* quem ibidem citat, sanguinem & sputum luteum viderunt, ad *Hoechstetterum decur 8. cas. 3. p. m. 199.* qui & pus ejusdem coloris observavit, atque ad *Kerckringium obs. 57. spicil. Anatom.* qui in embryone a matre icterica omnes venas & arterias, omnia ossa & cartilagineas croceas annotavit. Ut *Thoneri observat. medicinal., Lucae Tozzi Med. Pr., Bonetti Opera medica* & alios plures taceam. SUBJECTUM vero principale mihi sunt viscera secretioni, quod est hepar, ejusdemque ductus & apices bilarii, collectioni, quæ est cystis fellea & educationi, qui est porus cholodochus, famulantia. *Viae* tandem, per quas sese in corporis habitum diffundit tinctura fusca, sunt vasa lactea, ductus thoracicus, venæ, arteriæ & insensiles pori,

Dixi tandem *ab obstructione* modo apicum extremorum, modo ductuum & pororum, modo ipsius etiam vesiculae. Si fateri volo quod res est, malui latius respectu viarum, in quibus contingit, obstructionis limites circumscribere, quam me strictioribus cancellis circumdare sicque arbitriam opinionem mordicus tueri: maxime cum ex accuratis auctorum clarissimorum observationibus constet, icterum ortum suum saepe traxisse aut ex obstructo ductu cholodochi, aut cystico, aut vesicula ipsa, aut hepatico aut ipsis etiam apicibus extremis. Vesiculam felleam & ductum cholodochum lapillis obstructum in icterico reperit *Nicol. Gvilielm. Beeker Medic. Viennens. in Miscall. A. N. C. anno 1670. observ. 44.* Ductum cholodochum ipsasque hepatis venas in icterico similibus lapillis obstructas *Bonnet. l. c. observat. 18. Sect. 18. §. 12.* observavit. Praefagit autem animus à quibusdam mihi obiici, non posse id, quod ex bile in lapillos concreta contigit, similem in modum ex viscosa fieri. Ast quidni? Nonne ex viscosa bile, quando longiori mora parietibus vasorum sese affixit, icterus oriri potest aucta in dies vasorum biliariorum obstructione? Hoc cum ita sit, me non ad alia deproperantem pluribus ejus generis levis armatuare cogitationibus detineri patiar. Nec difficile etiam foret cætera exemplis illustrare, si cui ob temporis prolixitatem animus esset Acta Medicorum Gallorū, Anglorum & Germanorum aliaque observationum agmina pervolvere. Ex ipsis apicibus obstructis auriginem etiam provenire posse, mihi adstipulatur *Glabachius l. c. §. 148. p. 304.* licet ille, ex mente *Malpighii*, folliculos illos extremos venarum pro glandulis biliaris habeat. Jam ipsam obstructionem vasorū biliariorum aggrediens edissero, eam fieri denegato itu & reditu humorum in vasis & poris suis & esse foecundam matrem & causam plurimorum morborum effectuumque morbosorum; omnemque porro obstructionis causam vel redundare in viarum culpam vel vectorem per mechanicam. Quandocunque enim viis remora obvenit, obstructiones contingunt veluti aggere

posito, ut humores perrumpere nequeant. Obstruuntur autem viæ & pori vel a causa positiva, v. g. a viscidis & tartareis acidis humoribus; vel privativa, quando viæ & pori quasi subsident, *wenn sie zusammen fallen*/ deficientibus humoribus. Quandocunque porro vectores i. e. humores lentorem, coagulum, concretionem & visciditatem contrahunt, motus eorum vel perit vel cessat. Quicumque enim humor aptus ad fluendum non est, is vel pigre movetur, vel subsistit & stagnat stagnandoque denique sibi & aliis remoram ponit ac infert. Contingit tamen etiã obstructio sæpè, quando humores peccant *quantitate*. Quando enim sanguis minus sero diluitur spissior est; quando bilis magis retorrida & lymphæ minus distemperata, spissior & calidior redditur: unde lymphæ defectus plurimorum morbosorum effectuum autor. Ab hoc sæpè porus biliaris corrugatur & siccior redditur, unde icterus præsto est. Idem ille mensium suppressionem sæpè infert & obstructionem narium, quibus inter alia insigniter etiam conflictata est Clinica; porumque biliarium sicciolem redditum & corrugatum exinde esse, satis probabiliter inferunt: de quibus inferius plura. Posito enim defectu humoris, ponitur siccitas; posita siccitate, ponitur obstructio. Ea vero est vel recens seu incipiens & mobilis, vel confirmata, diuturna & immobilis. Porro est vel levis & transitoria, vel gravis & durans: tandem denique vel partialis & imperfecta, vel totalis & perfecta. Hæc ipsæ differentiæ postmodum ad notionem icteri commode applicari poterunt, ubi quæstionem de differentia inter icterum flavum & fuscum paulo post formaturus sum.

Perlustraturo tandem CAUSAS MEDIATAS REMOTIORES, *naturalium* nomine, primum se offert *aetas*, qua mediâ icterica mea tum temporis gaudebat, adeoque secundum illud *Hippocratis l. 3. aph. 30. ei, quæ ætatem juvenilem superavit, cholera communis erat*. Deinde *temperamentum*, quod *cholericum* & hinc maxime proclive ad icterum. Bene autem novi recentiores eam, quam veteres ingressi sunt atque ego in meâ dissertationis opere secutus sum,

sum, temperamentorum distinctionem fastidire: quid vero sentiam? cordatè dicam. Per bilem cum veteribus tantum abest, ut intelligam illud excrementum corporis nostri, ut hujus potius, uti ex antecedentibus jam satis constat, succum naturalissimum \ominus le \ominus lso aliquando copiosius foetum, ita tamen adhuc sanguini & cæterorum humorum crasi commixtum, ut nullam exinde læsionem sensibilem actiones naturales habeant. His ex *non naturalium* numero adstipulatur *aër* imprimis *calidior & ficcus*. Mææ ictericæ tempus vernale initium icteri extitit, fuscum vero *æstivum*, quod in motum humores maxime concitat & ad fermentationem easdem disponit, unde difflatâ lymphâ bilis & sanguinis postmodum *visciditas* præsentanea. *Videtur* quidem ratio, an occasionem ictero dederit, ex historia & relatione agræ non constat: at quis illum eundem inficiaretur? utpote quem gens Polona (ignoscant mihi dilectissimi conterranei, non quemlibet nostrum puto) sæpe quantitatem & qualitatem assumendorum excedens graviter, aromatizatos, acres, \ominus lso, pingviores & dulcissimos sæpe cibos cupiens apprime appetit. Par ratio potus est. Videas enim non modicam quantitatem *vini* Hungarici in Polonia consumi itemque Spiritus frumentacei. Hujus immoderatum usum provocasse icterum ex eoque ascitem lethalem *Sylvius prax. Med. l. 1. p. 302.* observavit. Illa omnia, cum bilem copiosorem supra accusaverim, omnino in causa sunt, quæ nutrimentum nimis biliosum præbent. *Motus* uterque & *deficiens & fortior* nocumento est. Ille biliosas sanguini inexistentes fuligines cumulando, hic humiditas & aqueas particulas in illo incoquendo. Unde uterque aptus natus, si non ad supprimendum catameniorum fluxum, saltem ad retardandum. Eadem ratio est *quietis somnique excessivi*. Illa obstructionibus velificatur; hic motum humorum remorando evacuationes naturales suppressit. Inter animi *pathemata* hic primas tenent *ira & tristitia*. Illa fere icteri agræ mææ faber fuit. Ira enim & excandescencia parva quasi epilepsia est. Omnes enim totius corporis mem-

membranas subito comprimit humoresque pigrius motos in illa ipsa ad motum intestinum disponit: id quod in saliva non deglutita, sed in ore retenta spumescenteque, quae tum temporis saporis à naturali plane alieni, experimur. Tristitiam non raro ortum dare ictero *Helmontius lib. cit. § c. §. 6.* comprobat. Suum quoque *ἐπιβάλλον μέρος* huic symptomati addidere *excreta & retenta*. Contumacior alvi obstructio ut plurimum comitatur icterum, isque semper antesignanum fere habet mensium suppressionem. *Præternaturalium* familiae adscribi possunt morbi chronici, v. g. affectus hyrochondriacus, cachexia, scorbutus & omnes morbi ex acido oriundi: item colica, quale quid de se fatetur *Rolfinc. disertat. de tartaro*, hydrops & quartana, quamquam magis asymbolice. His quoque annumeranda censeo ipsa, intempestive & incongrue adhibita, medicamenta emmenagoga; quæ motum humorum magis contrarium naturæ quam convenientem, non referatis prius viis, intulere: imo ipsos denique *inseffus* frequentes. Hi enim tantum abest, ut ad difflandam citrinescentiam fecerint, ut potius, ex dicta jam ratione, lympham magis magisque diffilaverint sicque icterum & menses suppressos stabiliverint.

His præmissis *Signa* fidem rei faciunt *I. essentialiter inherentia* seu *Pathognominica*, v. g. Album oculi croceum, ambitus totius corporis & tempora utraque fusco colore tincta. *II. essentialiter consequentia* seu *symptomata*, quæ sunt *lesiones*, in *facultate animali* sitis ingens & appetitus prostratur: in *vitali* virium prostratio, respiratio difficilis & pectus gravatum instar lapidis: in *animali* (α) ratione sensus externi est pruritus, dolor capitis, scapularum & hypochondriorum, (β) ratione somni, sensuum internorum & externorum affectionis, sunt turbulenta somnia. (γ) ratione motus sunt pavores somnum intercipientes, torpor & segnities corporis: in *qualitate mutata* sapor amarus & color ungvium luridus: in *excretis* (α) ratione quantitatis est imminutus & per totum decumbendi tempus parcissimus

mus catameniorum fluxus (β) ratione qualitatis est *urina nigra, menses nigri, faeces penitus albescentes* : in *retentis* nares per totum curationis tempus siccae alvusque per plurimos saepe dies adstricta. III. *causae praegressae* tum naturales, tum non naturales, tum quoque p.n.les iam paulo ante tactae & explicatae. Nec IV. ipse *analogismus* abludit respectu (α) *aegrae*, quae tincta fusco colore per omnem corporis habitum : (β) *aliorum*. Cum enim icterus in omnium oculos cadat & flavedo ac fuscus color cum accidentibus aliis hic graphice delineatis ictericos in genere occupet, nec in omnibus dissimile quid reperire liceat, iure merito dicta mea salvo & firmo stabunt talo.

Hic locus est quaerendi, qualis sit differentia inter icterum flavum & fuscum? Ad hanc responsio non difficillimo modo ex praesuppositis petenda est. Cum enim necessario praesupponenda sit in ictero obstructio vasorum coniunctim supra iam laudatorum, omnino hic radicata, confirmata, fortior diuturniorque eorundem merito ponenda venit, quatenus *fuscus* flavum, si diutius plus solito durat, semper subsequitur, quatenus item secundum *Hippoc. lib. 6. §. 42.* hepar etiam plane nonnunquam induratur. Posita hinc obstructione hepatis, etiam lienis ponitur & positus porro hepate & ductibus suis omnibus tartaro acidiori abundantibus, etiam lien eodem abundare ponitur ex denegatae sanguini, hic elaborato, nec decenter secreto, derivationis lege : unde non potest non aliter fieri, quin ille stagnatione diutina acidum maius peneque austerum induat & utrisque postmodum sero ac sanguini commixtis, denique color non amplius flavus, sed saturatior seu fuscus, plumbeus ac ad nigrum magis declinans oculis omnium sistatur. *Waldschmidius* causam fusci in *Colleg. Timaeae* l. 3. c. 20. p. 571. non in liene, sed in pancreate ejusque succo ponit, qui mixtus aliis cum humoribus liquorem \ominus licum austerum & nigrum constituit. Cuius autem momenti sit huius viri causa, id, cum ex superioribus, ubi de bilis usu, tum ex his, quae modo dixi, ac ex subsequente experimen-

rimento elucescet. Si quis mechanicam producere velit, quomodo bilis cum acido fortiori in fuscum colorem abire possit, isumat Gallas Turcicas & ∇ am, in qua solutum fuerit \oplus lum, misceatque invicem, nigricantem ex tempore observabit colorem. Acida enim, austera & acerba omnia \oplus eis & resinosis mixta nigredinem pariunt. Eadem autem quo minus tanta in corpore nostro existat, calor vitalis & lympham nostram impedit, unde etiam videas in fusco urinam nigerrimam cum sedimento cinnabarino fere & lateritio, quatenus ab acido fortiori particulae coenosae \oplus reae, magis fundum petunt ac praecipitantur. Ut scorbutum calidum taceam, quem non sine fundamento in icterica mea suspicabar eiusque salia lixiva acida mediante bile coenosa tartarea ligata.

Exposita sic, ut reor, icteri fusci genesi, ordo jubet, ut quae ex equo hoc quasi Troiano profiliere, symptomata brevibus exponam, Sistit se autem hic

Dolor insignis scapularum quasi fractarum) ob bilem acriorem sero immixtam partesque membranosas & nerveas distendentem ac inaequaliter ferientem.

Obtusus & gravativus cum dextri, tum sinistri lateris) contradistinctus acuto. Non potuit non aliter fieri, quin dolor obtusus & gravativus utriusque lateris aegram vexaret, quatenus humoribus viscositate biliosa infarctis fluor per viscera depuratoria & secretoria v. g. hepar, lienem & renes interceptus erat; ex qua stagnatione viscerum deinde distensio & sensus ille tristior. Mihi etiam curam inchoaturo suspicio de quadam hepatis scirrhescentia exinde nascebatur.

Cephalalgia perpetua) ob peregrinas biliosas scorias, quae serum continuo gravant & membranas nerveas vellicant, sicque solutionem continui inducunt.

Cum intensiori calore & remisiori) pro fermentescentium in M. Sea atq; affluentium ad eandem salium acrium biliosorum modulo. Bilis enim in se maxime fermentifica.

Nares usque eo aridas) ob exhaustam incoctamque Lympham

pham & serum sanguinis acido & visciditate non minima scatenens.

Somnia somnum turbant) quatenus ob inaequalem spirituum ligationem, quos serum \ominus lino-biliosum interturbat, varias ideas phantasia concipit.

Cum pavoribus intercipientibus) quando acidum membranas nerveas tangit & lancinat.

Torpore atq; segnitie totius corporis) ob motum sanguinis & lymphae a magmate illo bilioso impeditum.

Amplius continua respirandi difficultate premi) cum ab alcalinis bilis moleculis ad cor magis promotis, tum etiam, quatenus foemina est, a sanguine versus centrum suum i. e. cor regurgitante, quod utrumque laedit motum diaphragmatis & pulmonum evibrationem.

Gravari pectus pondere quasi quodam lapideo) ob auctum inibi sanguinem & biliosam amurcam, quae conjunctim praecordia distendunt & sub gravantis lapidis specie sensui communi offeruntur.

Mensium maxime tempore) non excreto eodem & exonerato tum temporis, cum natura intendit, sanguine per arterias hypogastricas & spermaticas, sed retento magis & regurgitante semper recenti ad alterum, qui prioribus mensium temporibus circa praecordia iam accumulatus fuit.

Qui nonnisi parcissime, guttatim ac nigri profluunt) Tria hic sunt advertenda 1. sanguis ad motum inhabilis redditus à crassioribus, viscosioribus & eacochymicis humoribus. 2. fixatus ab acidis, austeris & stypticis seu quoad totum seu quoad partes v. g. poros & vasa vaginae uteri. 3. vitium respectivum p. n. l. v. g. icterus, qui tinctura sua biliosa & viscosa purpurei nectaris particulas salinas volatiles & sulphureas depressas tenet. Accedit alveorum ab infarctu humorum condensatio & quod icterica mea fuit hypochondriaca & scorbutica, unde austera, quae accumulatione sui in stypticitatem fere abiere, nigros & guttatim fluentes menses invitarunt.

Amarum oris & linguae saporem, siccitatem faucium sitimque

ingentem) ob infectum biliolis atomis salivalem humorem, quae dum ad fornicem oris adscendunt, exuccum hoc reddunt sitimque cient.

Appetitus ad omnia prostratus) ob deturpatum ventriculi a peregrinis quisquiliis fermentum praecedente chyli distributionis vitio.

Alvum per plures dies adstrictam) ob sublatum bilis stimulum.

Nonnisi albas faeces deicientem] nulla delata & excreta ad intestinorum arandinem tinctura biliosa.

Album oculi intense flavum) ob nitorem albisimum & minutissima vasa sanguinea, quibus oculus copiose contextus est, unde croceum colorem evidentius praesentat. Oculus etiam vel ob dicta est primus & ultimus morbi index.

Ungves luridi) ob flavescentem sanguinis crasin, quae per ungues obscurius transparet.

Cute fusca) quatenus inficitur \ominus libus lixivis acidis mediante bile coenosa tartarea in sero & sanguine abundantibus. Unde serum quando cutis ambitum alluit, eundem quoque particulis illis, quibus scatet & tincta est, saturate inficit.

Vrina nigerrima) ab acidis austeris \ominus libus, quando cum \ddagger eis crassis uniuntur. Qua amurca biliosa etiam capsulae atrabiliariae seu renes pervasu Excell. *Wedelii pathol. dogmatic. f. 3. c. 13. p. l. 81.* praecipue in fusco ictero magis abundant.

Sedimentum cinnabarinum) quatenus particulae laudatae ob gravitatem sui fundum petunt & se ipsae praecipitant.

Vari circa genas) ob impurum bilis sal in faciei glandulis stagnans ibidemque inflammationem meditans.

Pruritus brachiorum & tubercula apum simillima) quatenus immixta sero biliosa acrimonia externas partes & porulos cutis vexat.

Absolutis, quae ad cognitionem affectus praefari oportuit, pedem ad prognosin salutis & mortis promoveo. Ab
adspe-

adsp̄ctu quidem, ut fatear, de ægræ salute mirum quantum desperabam: cum verò menses non in totum plane obstructos ac sup̄pressos observarem, nec dum hyprochordia enormius dura, nec obstructio hepatis perfecte scirrhusa simul adesset: cum affectum ætati adhuc convenientem: cum ic̄tericam dulci spe recuperandæ sanitatis, ut historia habet, illectam viderem fuscumque mensium fluxu caeteris paribus terminari posse considerem, eum, quicquid etiam de contumacia huius atque incurabilitate autores ferre scribant, non abhorruï, sed curam potius illius cum ingrediendi animus succrevit mihi, tum sanitati pristinae restituenti ægram. Susceptam curam DEVS etiam usque eo secundavit ut intra VIII. hebdomadarum spatium eluctaretur fuscum ic̄terica. Praeter restitutum mensium fluxum alias etiam ic̄terus haemorrhoidibus iterum apertis evanescit. Senes vero ut plurimum ad marasmm ducit. Et ille, qui cum calculis in vesicula fellea, si non incurabilis plane, curatu certe difficillimus.

Modum eventus reseratio tubulorum & canalium coniunctim spectatorum atque exacta biliosae fuscædinis discussio probant.

Quid tandem iam *consilii* & quæ sup̄petiæ ferendæ chronico illi ic̄tero?

℞. eae, quibus secundum illud *cito, tuto & iucunde* sanitati pristinae restituantur sive flavo sive fusco ic̄tero laborantes. Longe autem alia curandi methodus est *ic̄teri quasi talis & revera talis*. Hic, non ille instituti mei pensum est. Itidem tamen *revera talis ic̄teri* curandi ratio alia porro est *in initio*, alia *in augmento*. Per illam *flavi*, per hanc vero *fusci* therapiam intellectam volo. Repetendum autem hic ex iis est, quæ de analysi *fusci* superius dixi, v. g. primo chronicum hunc consequi flavum, i. e. quod flavum fuscus excipiat: deinde esse prae flavo in fusco fortio-rem confirmatamque obstructionem. Quibus sic positus non potest non fieri, quin subsumatur, debita etiam

huic indicata impendenda esse postmodum longiori temporis continuatione. Neque id cuiquam unquam absurdum quoque videri posse vel ob id existimo, quod, uti notum unicuique est ex pathologicis, morbi sua tempora habent & per consequens etiam illud qualitatis mutatae symptomata, qui est icterus utroque nomine dictus. Cumque igitur & *fuscus* nec in Clinica mea saltum quendam fecerit, sed a flavo degeneraverit, i. e. *initium* icteri praecesserit & *augmentum* consecutum sit, inferre porro fas erit, eum nondum pervenisse ad *statum* seu vigorem. Qui si in illo culmine iam positus fuisset, omnino etiam latiori significatione *niger* plane dicendus fuisset, qui utrumque sub se comprehendere superius dictum est, de cuius curandi difficultate nemo fere autorum dubitat. Huiusque aliquis de caetero eluctandi modus si reliquus adhuc esset, alia denuo praeter caeteras quoque ineunda esset ad hanc metam via. Quandoquidem autem ab illius statu, qui ei alias successu brevioris temporis omnino adeundus fuisset, fusca mea icterica adminiculis artis, iam DEO annuente, declinavit, eius non minus pro laudato sciagraphiae modulo in duas classes nunc dispescam therapiam-

Prima *indicationes* ictero in *augmento* convenientes; altera vero in *declinatione* fusci attendendas delineabit. Pro ut autem indicationes indicantia praesupponunt: ita haec illis manum porrigunt, ut legitima medendi methodo suffultis indicatis ex sententia Medici illae eadem obtineantur. Qua vero de causa felix mihi, DEO intentionem meam clementer secundante, successus obtigerit, ingenue edisseram? Formavi, inquam, intentus indicantibus, quae obstructions viarum cum in hepate & vesicula bilis coniunctim spectatarum, tum in liene ac utero, itemque motus bilis qua impeditus, qua depravatus fuerunt, sequentes indicationes:

I. Obstructiones viscerum ac vasorum confirmatae tollantur,

II. Motus bilis in ordinem redigatur,

III. Elater viscerum vasorumque cum sanguine roboretur.

Primae indicationi non evacuationes catharticae, quibus

bus in ictero recenti, dum viscerum tonus & vires constant, recte quidem *Willis l. c. p. 144.* ingredi curam suadet atque ego infantibus ictericis solum Sirup. de cichor. cum rhabarb. huiusque illi pulverem admixtum me exhibuisse optimo cum successu etiam memini, sed potius *aperientia*, sub quibus 1. militant *martialia*, quae idem quoque *p. 148.* concisa brevitate extollit, omnino satisfaciunt. Tantum enim abest, ut purgantia, cum radices iam egerit, in flavo proficiant, ut potius magis bilem commoveant turbentque. Quis enim & quare intestina expurganda sint, cum naturali illo stimulo bile careant, non novi? Quod si tamen, quibus in curando ictero non carere quimus, eadem adhibere animus sit, post *aperientia* & *praecipitantia* illis standum est locusque sub declinatione demum concedendus. Hocce igitur respectu iussi, quod ingenue fateor, ab ipso etiam curationis initio stratagemate non exiguo primum *laxantia*, deinde ipsa *purgantia* martialibus aperientibus, hepaticis spleneticis atque uterinis secundaria, non primaria intentione immisceri, quorum salutarem successum in nodulis cum vino mecum quoque experta est *icterica*. Sed haec obiter & ad indicata generalia, quae primae indicationi satisfaciunt mihi pertractanda summi, redeo: eaque porro sunt 2. *incidentia*, 3. *absorbentia*, & *praecipitantia*, 4. *resolventia*, 5. *diuretica* & 6. *uterina emmenagoga*.

Nemo profecto inficiabitur aperientia summi in fusco usus esse utpote quae viarum v. g. *vasorum, ductuum, meorum, pororum* aequae ac fluxilium v. g. *sanguinis, lymphae & bilis* lentorem, visciditatem, fixitatem, tartarum, amurcam aliasque omnes in genere remoras particulis suis activis salino-sulphureis mercurialibus, ut & aqueis ac alcalinis terreis expediant.

Operae pretium me facturum esse reor, si expositurus sum speciatim singula. Igitur initium mihi erunt 1] *martialia*, quae (α) ob sal metallicum explicitum humores fixos, acidos & auiteros edulcando, infrigendo, absorbendo atque saturando; (β) ob igneas, ochreas, fixas particulas villos,

los, fibras, vasa & nervos roborando agunt. Non tamen mihi in mente est encomia martis martialiumque hic in unam farraginem coacervare, cum naturam horum ante me magna nomina fere exhauferint, nisi quod hoc unicum saltem addere illa eadem praesumerim, martem v. g. esse fixum & pollere sulphure seu ochra eius generis vitriolica, verbo, caractere astro ☉ Ori; quas flammulas auri Excell. *Wedelius*, quod ex ore eius habeo, plus vice simplici ad oculum stitit aurifabris has ipsas etiam pro auro revera agnoscentibus, Ex eo ipso fundamento *martialia Glata Fæa & Gniata aperientium* apicem idem vir supra laudem longe positus *Amoenit. M. M. l. 1. f. 2. c. 3. p. 71.* dicere annisus est. Atque si famen cupiditatemque sui multis ciet philosophorum lapis, mars certe profecto potiori veriorique ditescendi specimine, modo quis eodem uti, eundemque praeparare & combinare cum aliis ea, qua par est, & dosi & homogeneitate recte noverit, Medicum practicum summe felicem reddit. Varia autem forma & vestitu, eoque vel *spisiori*, vel *siccò & liquido* mars superbit. Huius vestitus species sunt Tincturae & liquores v. g. *Trae Martis* variae a prae laudato viro compositae v. g. *cydoniata, pomata, duplicata, fæata*, cui haud absimilis est Ess. ♂ vitriolat. Ludovici, cum *Vino Malvatico, helleborata, crocea* ex florib. ♂tis nigri & ♀vini ☉ris ex minera ♂tis ☉ris *Hassiacae & ♀roris maial.* Hujus item liquor ♂tis vitriolatus insigne evporiston inserviens pluribus scopis multarumque ♂tis variationum medicamentum. Ex hoc enim confurgit *Tr. ♂tis absinthiaca* Ess. absinth. quando ille admiscetur, ♂tis balsamica, si Ess. L. aloës; temperata, si Mixturae ex *Aracan. Færi & ♀summit. pini; stomachalis aromatica*, si Elix. P. P. vel stomachali; *antiscorbutica nigra*, si Ess. ♂tis vitriolatae antiscorbutic. decenti dosi idem liquor instillatur: item ♀ vitrioli martis cum ♀u aperitivo *Penoti*, & plura alia cum egregii nominis, tum summi usus medicamenta. Laudata vero in fusco meo apprime proficua, ut his nobilioribus vino medicamentis inanem demum laudis hederam su-

suspendere non necesse habeam. Illius i. e. siccorum clas-
sem constituunt *Croc.* ♁ *Itis* ♁ *ratus*, ♁ *latus*, *saccharinus*, *aperitivus*
seu per fusionem praeparatus, qui fere cum ♁ *rato* coinci-
dit, *emmenagogus* cum ♁ *libus*, ♁ *le cachectic. flor.* ♁ *Ac*
martial. *Bezoard. martiale commune*, ♀ *cachect.* *Quercet.*
cachecticus ♁ *rinus Wedelii* eiusque *cachect.* ♁ *niatus*, ♁ *eus*, *em-*
menagogus &c. Spissorum numerum complent *Elect. chalybe-*
atum, *Rob martiale* &c.

Veniant porro sub examen 2. *incidentia*, quae quoad
partes suas tenues activas, quibus gaudent, bilis viscosita-
tis nexum intime invadendo solvunt; quoad ♁ *linas* al-
calinas mucum eius optime detergunt; quoad terreas ve-
ro mucilaginositate omni plane discissa motum eidem
parant, unde stimulo suo bilis naturali excretioni humo-
rum intestinalium non velificatura excitatur & fluxilitatis
modum servare discit. Ob haec ipsa audiunt *antictERICA speci-*
fica & sunt (*a*) *amara* vel *quasi* talia, quae bilis viscedinem
mucilaginosam abstergunt & excursionem denique eius
ad intestina promovent, qualia sunt v. g. *rad. rhabarh. curcum.*
quae amaricante & acri sua virtute tantam detergendi vim
possidet, ut mercurium aliaque metalla tingat, *filic. cichor.*
rub. tinct. s. aperient. fumar. acor. veri, helen. chelid. mai. gra-
minis, quam *Helmontius tit. scabies* & *ulcera Scholarum*
p. m. 306. §. 11. & *tit. ignotus hospes p. m. 486. §. 12.*
ex eo reiicit, quod in hepate boum eadem vescentium
lapillos reperiit, in ovium vero cute scabiem quilibet anim-
advertat. Sed non video, unde illa insons graminis radix
de tanto viro ita asperum iudicium meruerit, cum e con-
trario apud alios se proficuum satis gesferit; Herbae v. g.
absinth. s. & ponticum, agerat. calamenth. fumar. marrub. cent. min.
cuscut. hepatic. nobil. ceterach. &c. Summitates *absinth. cent. min.*
fumar. cichor. *Flos bellid.* *Semen cannab.* quod *Glabachius l. c.*
p. m. 375. §. 263. commendat; Gummata v. g. *aloë, am-*
moniacum: & ex his praeparata varia v. g. ∇ *hepatic. nobil.*
fumar. polychresta Rolsincii, quae diluunt egregie & reliquo-
rum vehiculum sunt. *Elix. P. P. simpl. & antiscorbutic. mar-*

riale Wedelii Ess. *absinth. s.* & *composita eiusdem*, *Anima rhabarb.* species *diaturbith c. rhabarb. diacurcum.* *Trochisci de eupatorio,* *Sirup. diafer. Andernac. de cichor. cum rhabarb.* quo cum nondum bimulum ictericum lactantis ictericae hic loci in suburbio brevissime restitui, *marrub. Byzantinus &c.* *Extra-cta acori veri, fumariae, rhabarb. &c.* *MPil. Fearum Schroederi, Quercetam &c.* (C) *aromatica lenia* v. g. *Radices arifol. fibrin.* *Herbae capillor. Qris, cuscut. fragar. epithym.* *Flores eiusdem, acac.* *Cortices tamarise. cappar.* *Ligna sandal. flav. sassafr.* *Aromata cost. Arabic. schoenanth. croc.* qui bilem viscidam egregie expedit. Ex compositis vero species *diarrhod. Abbatis, diatrion sandal.* *Sirup. de adianth. ♀ stomachal. Quercetani, Rob. ebuli.* Huc etiam pertinent omnia hepatica & splenetica ob naturae & virtutis fere homogeneitatem. Ea etiam (γ) sunt *Θlina* & *Fea abstersiva* atque *saponaria* v. g. *℞ Θlatus, Arcan. duplicat. Myns. Arcan. ℞ri & martiale, Tr. ℞ri, ℞nii ℞sata it. Tr. Mart c. Arcan. ℞ri praepar. Tr. silic Glauberi &c.* δ) *alcalia fixa*, v. g. *Θl absinth. cent. minor. chelidon. genist. ononid. &c.*

Ingresso ordine iam etiam ducor 3. ad *absorbentia* & *praecipitantia*, quae fixos, acidos, austeros, & ponticos humores in succis nostris partibus suis *Θlinis*, *alcalinis*, *inviscatis acidis* & *terreis*, invertunt & saturant, ut iidem evolvantur libereque in corpore humano commeari possint. Horum genus duplex constituitur: alia enim sunt (α) *terrea alcalina* v. g. *Bezoard. Ale* & ea, quae sub *Resolventibus* mihi laudanda venient: alia [β] *Θlia acida*, ut *Hepat. rubr. Dresdens.* quod egregie etiam roborat, *Crem. & Crystall. ℞ri, Θlum Jtis, Ω Θlis* & *Θli coagulatus* &c.

Super haec me ad se devocant 4. *resolventia*, quae coagulum *Θlino-Feum* & scirrhum minans disiiciunt, sicque bilis amurcam parte sua *terrea alcalina* abstergunt. Huius generis sunt *Lapid. 69. Corall. praepar. Conchae praepar. ℞ diaphoretic. ℞ nativ. & ℞nii*, quae utraque particulis suis *mercurialibus* insigniter resolvit. item *Ebur. s. Δ praepar.* & quae alia.

De caetero admisionem sui expostulant §. *diuretica*.
 Vix dici potest, quantum haec in utroque ictero proficiant, ubi amurca biliosa acida tartarea abstergi, incidi & praecipitari gestit \ominus linis, acidis terreisque horum particulis. Haec duplici forma, quibus in fusco opus habeo, v. g. liquida & sicca gaudent. Illa magis abstergunt bilem oleosorem $\text{\textcircled{F}}$ roque foetam: haec magis stimulant, resolvunt ac sabulum expellunt. Illa porro sunt vel (α) *alcalia*, ut *Tr. \text{\textcircled{F}}ri s. duplicata & oleosa Wedelii, Arcan. \text{\textcircled{F}}ri*, quod mixtum c. *Tr. \text{\textcircled{J}}t. s. cydoniata s. pomata* egregium apprime medicamentum est in quam plurimis affectibus. Quando enim haec infringendo acidum $\text{\textcircled{F}}$ eumque coagulum vias aperit, illud ad expulsionem ac secretionem idem stimulat: atque intime, quia homogenea sunt, etiam miscentur. Facit huc *Tr. \text{\textcircled{J}} s. & tartarisata, silic. Glauberi &c.* Quae omnia, cum fluida sint, quod insuper notari meretur, in vasis citius decurrunt & sese coagulo isti quantocyus immiscent, hinc a scoriis biliosis serum facilius etiam liberant: Vel sunt (β) *acida*. Exosum fere omnibus hodie acidum videtur, sed vana penequam plurimorum persuasione. Postquam enim unus vel alter adversatus est acidum, omnes pene eidem insultarunt & ex praxi proscribere voluerunt, cum tamen natura nostra id cum in alimentis, tum etiam medicamentis avide appetat. Propterea tamen dicam mihi non statim scribant velim, sed mentem prius percipiant, qui acidum abiurarunt. Nunquam ego modica quantitate adhibitum acidum odi atque etiam tantum abest, ut noxam eius alicubi expertus sim, ut potius virtutem incidendi, attenuandi & resolvendi cum successu senserim: ne dicam quod bilem obtundant. Non erubesco igitur in scenam iterum producturus acida veterum panaceam, qui sunt *\Omega*us *aperitiv.* *Penoti, \text{\textcircled{O}}li, \text{\textcircled{O}}ri, \text{\textcircled{O}}lis, \text{\textcircled{F}}ri* ipsaque *Tinct. aperitiva Moebii*, quae *\Omega*ui $\text{\textcircled{O}}$ lis maximam virtutem debet, *Clyff. \text{\textcircled{J}}nii \text{\textcircled{F}}ratius, Tartareus, \Omega*us $\text{\textcircled{O}}$ & $\text{\textcircled{O}}$ lis *dulc.* Haec scilicet sicca sunt $\text{\textcircled{O}}$ lina terrea, v. g. *Arcan. duplicat. Tartarus \text{\textcircled{O}}latus*, qui si-

mul etiam in ictero egregie aperit, *Lapid. 69. praepar.*
&c.

Tandem sui recensitionem etiam urgent *b. uterina emmenagoga.* Cum elogio *Helmontii tract.* quem inscripsit *Althma & tuslis p. 345. §. 17.* foemina omnem morbum bis patiat, semel ex utero, iterumque quatenus homo, hinc etiam si quis harum curationem ex fundamento desideret, non poterit in illarum affectibus communibus se ab uternis emmenagogis commode abstrahere. Id mecum reputans laudatorum uterinorum curam sedulo gessi. Moderantur a. ea lymphae & sanguinis motum horumque viscedinem, acrimoniam, *σασίω* ac putrilaginem temperant fibrasque nerveas roborant, quatenus sunt vel sulphureae vel salinae profapiae. Illius profapiae soboles sunt Radices v. g. *angelic. galang. rubiae. tinct. zedoar &c.* Herbae omnes aromaticae & amaricantes v. g. *artemis. rubr. diptamn. cretic. marrub. alb. matricar. menth. meliss. silvestr. & hortens. citrat. nepeth. rosmarin. calamenth. cerefol, &c.* Folia *sabinae*, Baccae *lauri*, Semen *cicerae rubr.* Aromata v. g. *caryophyll. anthophyll. cost. arabic. mac. croc.* item *Aloës, Myrrh. Camphora, Succin. oleum zedoar. cinnamon. succin. sabin. f. & crocat. Myns. Troch. de myrrha, Flor. Ffris, Elix. Fm Crollii, Eff. myrrh. succin. Elix. P. P.* Huius i. e. salinae vero (α) fixa, v. g. \ominus *artemis. spec. diaborac. Mynsicht. Borax ipsa Veneta &c.* (β) media v. g. *Tinct. Ffri, Arcan. Ffri &c.* (γ) volatilia v. g. \ominus *Ffri volatile, C. C. succin. n. ci simpl. & compos. oleosus*, seu ipsum \ominus *volatile oleosum Sylvii* maritanda & combinanda omnia ante instantem mensiū fluxum cum specificis antiictericis supra laudatis; hac tamen lege, ut aperientia specialia dicta basin medicamenti constituent, haec saltem modificent. Tantum de iis, quae obstructioni continuatae interius velificantur. Plura horum, qui desiderat, adeat *Macassii promptuar. materiae medicae, Giefsweinium, Schönbornium, Rolfincii O. & M. Commentat. & auro digniores Amoenitat. Mater. med. & Facultates medicamentorum Wedelii.*

Sequuntur, quae exterius applicata, *reseratiōni viscerum*
ac

ac viarum inferviunt. Topica haec dolor lateris ex parte finiftri, ex parte dextri obtufus & gravativus indicat, ex quo de fcurrhofa vel quafi tali hepatis lienisque ftructura in fufca mea augurabar. Huic vero elidendae operam navabam 1. *Linimentis oleofis & quofis concinnatis* (α) ex emollientibus v. g. *oleo lil. alb. amygd. dulc. chamomill, hyofcyam. fcorpion. fimpl. & compos. &c.* [β] ex paregoricis, v. g. *oleo lumbric. aneth. &c.* [γ] ex hepaticis ac fpleneticis, quæ fymbolica fere funt, v. g. *oleo cappar. laterin. ffoetid.* (δ) & denique ex carminativis, v. g. *oleo abfinth. anif. carv. carminativ. Mynf.* aliisque aromaticis v. g. *oleo caryophyll. N. M. &c.* fuperimpositis 2. vel (α) *Sacculis* paregoricis confectis ex emollientibus, paregoricis aliisque, non omiffis fpecificis aliis hepaticis & fpleneticis; vel (β) *Emplaftris.* Quem in finem faciunt itidem emollientia v. g. *G. ammoniac. Galban. Empl. diachyl. fimpl. & c. g. de melilot. de Hco Forest. &c.* & paregorica v. g. *Empl. de bacc. lauri, diapalm. de hyofcyam. de ranis Vigon. c. Sio* item hepatica v. g. *Cerot. fandalin. de Hco Forest. Empl. de cicut. de tabaco* aliaque fpecifica fplenetica compofita. Parufus & effectus eft, fi cui Linimentorum loco Vngventa huius ipfius generis magis arriferint, quorum fine laudanda funt v. g. *Vngv. dialth. populn. anod. de artanita* feu *cyclamine* &c. item *Cataplasmata* ex *medulla panis fimilaginei* cum *vitello ovi, croco & lacte.* Circa ufum autem horum velim notetur Linimenta aut Vngventa bis de die i. e. mane & vefperi hypochondriis calide illinenda effe, defuper imposito five facculo five emplafthro itidem fuper prunas candentes probe calefactis. Calor enim nervis amicus & topicorum virtus feffe eodem modo poris intimius immittit.

Huic referationi vifcerum, ut & dolori hypochondriorum non inconveniens etiam eft 3. *V. Sio*, cum ut ventiletur fangvis, tum ut invitetur idem ad fluorem debitum, in aetate tamen media conffitutis foeminis certo tempore inffituta. Maximum autem adhucdum fub Medicis de illa celebranda in ictero delitefcit diffidium. Itali, inter

quos praepriis *Fontanus*, hanc audacter secant: Germani vero non item, observantes contra ea magis illud *Galenii* ictero laboranti, si sanguinem miseris extremam in perniciem ages *lib. de purg. facultat. c. 2.* Alius autem, si ex superioribus repetere placet, est icterus sibi relictus, alius vicissim cum febre & suppressione mensium &c. coniunctus. In illo plane non vel meo quidem iudicio, rarissime saltem, si scilicet magnum aliquod sanguinis abundantis vitium adfuerit, admittendam esse putarem. In hoc vero i. e. coniuncto c. febre aut suppress. mens. licentius, non nisi tamen etiam praemisissis aperientibus aliisque specificis & post aliquot septimanarum intervallum i. e. sub finem fere iam curati icteri, purgante quodam solenni: neque etiam largiori admodum quantitate. In icterica mea cum a Medicis in historia recensitis, tum a chirurgis *ὄστρον πρότερον* mirum quantum commissum fuit, secantibus iis plus vice simplici, venam narium & hypoglottidem, sed eventu semper sinistro. Ego vero eam ante ipsos instantes menses in pede bono cum successu secari iussi.

Sanguinis proinde acrimonia & stasi lymphae uterinis *emmenagogis* quoad uterum satis temperata; bile oleosiore tartareisque particulis foeta *diureticis* expulsa; coagulo salino-tartareo & scirrhum minante *resolventibus* disiecto; fixitate, aciditate, austeritate & acredine *absorbentibus* ac *praecipitantibus*, edulcata atque saturata; viscositatis nexu *incidentibus* soluto omnique mucilaginositate *antictericis* discissa; viis, vasis ac ductibus omnis generis *martialibus* *aperientibus* felicissime referatis, facilis iam per vasa sua fluidis rursus etiam concedetur transitus & motus post adhibita adhuc, quae alteram indicationem, i. e. motum bilis in ordinem redigendum ex asse procurabunt, 1. *diluentia*, 2. *lenientia*, 3. *purgantia* & ipsa etiam 4. *mercurialia*.

Vt singula ordine percurram, 1. de *diluentibus*, optimo aperientium vehiculo me expediam. Haec aquositate sua omnia pervadunt, serum restitunt, lympham expediunt,

diunt, calorem praeternaturalem temperant & sunt v. g. *Serum lactis caprin* cum pauxilio *anisi* decoctum, *Clyssi* Sui Fratus & *tartareus*, *Tr. rosar*, *violar. bellid.* *papav. rhaead.* &c. & omnia aquea v. g. ∇ *cichorii*, *fragor*, *hepatic. nobil.* *hepatic. Dorncrell.* &c. itemque Infusa & Decocta ex rad. herb. &c. & denique *Acidulae* ipsae, quorum singula vias & vasa intime perfluunt.

Iam 2. ad *lenientia* purgantium prodromos devenio. Dixi paulo ante laxantia aperientibus & alterantibus iuncta insignissimi esse usus, idem & nunc repetens, fateor infusa ex laudatis concinnata praesentius biliosam amurcam ad motum suum provocare ad exitumque per ἐπιρροή disponere. Faciunt huc *folia senae Alexandrin.* *Manna Calabrin.* *Cass.* *Pulpa tamarind.* *Fibr. hellebori nigri*, *Rhabarb. rad. mechoacann.* &c. *Spec. diasen. Montagnan.* *Extr. rhabarb. aloës laxativum Wedelii*, quod polychrestum quasi remedium, eiusque *sanguis rhabarbar.* *Crem. & Crystall. tartari*, *Tartarus resolutus*, qui cum Ole Tartari confit, item Olatus , qui O balsamicum aliis etiam audit, ♀ *laxativ. vegetabil.* *Artan. duplicat*, quod *Excell. Wedel. Amoenit. M. M. l. 2. f. 2. c. 2. p. 224.* eximie referare dicit, *Clyssus Antimonii Fratus*, qui & huic & pluribus aliis indicationibus optime respondet.

Motum bilis 3. ipsa purgantia in ordinem revera ducunt. Notandum tamen non *fortiora* haec, sed *media* eligenda esse. Enim vero uti praeter ea, quae supra monui, fortiora nimis exiccant; ita quod una manu prioribus struxisses, altera nunc vicissim, si ista arriderent, simul & semel destructum ires. Vnde commodius esse duco, si, utinam! quilibet autore demum laudato *Wedelio* cordi haberet, quae *l. c. p. 71.* multo studio consignavit aliorumque v. g. *Martiani* experientia illustravit: *aperientibus*, nimirum iuncta purgantia iisdem vires largiri maiores & *eadem p.* paulo superius, si iisdem non responderet prima vice effectus, iteranda esse. Si quis haec intenderit, ei manus auxiliatrices praestabunt v. g. *Rad. gialap. ipecacuanh.* *Asaric. trohiscat.* *Extr. hellebor. nigri*, *panchymagog. Crollii*, *carbolic.* *Ander-*

naci, Pilul. aloëticae, quae fermentum & motum cesantem restituunt stimulumque, qui prioribus medicamentis naturaliter quasi deest, revera excitant ac compensant: it. *MPil. tartarear.* cuiuslibet auctoris & compositionis, *antihypochondriac. Sylvii, de succino Cratonis* & huius generis plura.

Horum agmen claudunt 4. *mercurialia.* Nullum magis potentius visciditatem resolvendi inque motum succum biliosum restituendi remedium est, quam ℞ *dulc.* vel in Extr. vel Bolo & Pilulis exhibitus. Videas enim quam saepissime chronicos & rebelles morbos non auscultare velle benignioribus medicamentis, sed vete quodam nonnunquam opus habere: id quod comode impetraveris, si eundem ad *gr. iii.* vel *iv.* purgantibus laudatis admiscueris.

Praeter dicta interna non sine ratione externa etiam per aliquot dies admisi. Nemo autem sibi, dum horum mentionem facio, vel *tincam vivam,* quae nonnullis icteri magnes audit, hypochondriis atque ipsis plantis pedum, donec moriatur, applicatam concipiat; vel *lintheum urina ictericorum madefactum;* vel *cineres lignorum fraxinos cum urina ictericorum impastatos* horumque singula sive in aëre liberiore sive ad fornacem aut focum exsiccata; vel *urinam ipsam etiam ictericorum in vesica bubula ad exiccationem usque in camino suspensam;* vel *miotionem super calens adhuc stercus equinum;* vel *intuitum picis liquidae ipsiusque auri;* & quae huius generis plurima extant in Practicorum libris, nemo, inquam, sibi illa ipsa concipiat: non quod non illorum magneticas virtutes ipsis etiam magnorum nominum auctoribus satis probatas visas parvi habeam, sed quod in fusca mea, ubi fere quadriennio adultum malum ita alte visceribus infessum fuit, illa ipsa ex nimia illorum religione admittere velle si non omnino absurdum, certe ridiculum fuisset. Verum, quibus innitebar in *icterica* mea externis, mihi fuerunt *Suffimigia* non tam quoad icterum, quam uterum unice instituta, quatenus poros numerosiorumque ramorum oscula ex valis venisque hypogastricis, spermaticis ac haemorrhoidalibus oriunda svavi sua *ava dupidos* referant inti-

me-

meque penetrant. Cuius respectu insigniter prodest. *Semi. colocynth.* \ominus \times *cumi* & *tartar.* carbonibus iniectum & mediante tritorio utero immissum.

Caeterum expertas illas teste *Willis l. c. p. 147.* novem pediculorum vivorum per sex dies mane fumtorum epulas vulgo in Anglia non invideo: tantum enim abesset, ut huius generis ientaculo delicatior gens mea Polona vel primis, quod dicunt, labris degustaret, ut potius eadem ipsi persuasori delibanda apponeret.

Cumque tandem in ictero fusco non solum obstructions sublatae, nec viarum viscerumque obstructorum sola apertio, nec solus etiam in ordinem redactus motus bilis omne curationis pro voto absolvant momentum; sed dictis alia, si absolutum in modum confecti negotii firmiter egisse te videri velis, adhuc adstruenda sint; non exiguum pondus addidisse te iisdem credas, si roborantia adiunxeris. Vasorum enim nerveae fibrae, ut & viscerum tonus laxatus ut rite dehinc discernere haec, illa devehere fluida sua denuo addiscant, solandus ex parte est & ex parte roborandus quoad tertiam indicationem 1. *martialibus* 2. *antiscorbuticis* 3. *carminativis* & 4. *tonicis*.

Martialibus vero, ptychresto plurimarum indicationum remedio, cum iam superius roborare eadem ob terreas, ochreas, fixasque particulas dictum sit, supersedere statuo.

Dein *antiscorbuticis* acrasiam viscerum \ominus ole volatili oleoso & acri alterantibus, \ominus lia silvestria acida vel alcalia tartarea e M. S. averruncantibus eamque defaecantibus, sua quoque laus est, quae sunt radices v. g. *acori veri, ari,* quae egregium quoque incidens & resolvens, *trifol. fibrini,* quae secundum *Simon. Pauli Quadrupartit. Botanic.* insignis usus, quod ei inest \ominus l amaricans, roborans & mucilagini adversum, *pimpinell.* & quae plures aliae: item herbae, v. g. *acetos. becabung. chelidon. min. cochlear. fumar. nasturt. vtic. hortens. & Indic. scord. &c.* omnes \ominus le acri aromatico pollentes: Summitates *pini,* Flores *borrag. bugloss. Ess. pini, M. S. Mixt.*

antiscorbutica, quae polychreiti quoque usus est, *Elix. antiscorb. Rolfincii*, ∇ *antiscorb. Londinens.* quae sub titulo ∇ *ae raphani compositae* extat, it. *Dorncrell.* atque omnia fere etiam ex lignis & ♁ nio parata medicamenta.

De caetero vix etiam carere possumus *carminativis*. Flatus enim aequae ac calculi existunt saepe icteri causa vel ad minimum multis sese inmiscunt morbis. Ne dicam, quales turbas in hystericis toto die excitent & quod splenetici omnes sint flatulenti. Adeoque tantum abest, ut sint de nihilo *carminativa*, ut potius ob particulas suas facile exhalabiles & sulphureo-salinas in ictero summe proficuae. Flatus autem respiciunt aromatica & stomachica v. g. *rad. Zedoar. galang. carlin. &c. herba calamenth. menth. meliss.* quae cum priori fere symbolisat & cruditates insigniter corrigit; *baccae lauri, iuniperi, semen carv. cumin. anis. Mac. Cinnamon. Caryophyll. aromatic. Cortic. aurant. citri* & ex his fere praeparata *Essentia carminativa Wedelii*, quae stupendae revera virtutis & instar omnium esse potest, Ω ♁ *ci anisat. fœnicul. cinnamomisat. ∇ carminativ. Dorncrell. ♀ stomach. Quercet. & quae alia, omnibus ♁ le volatili oleoso claris. Item Ω ♁ *lis, ♁ li, Ω . ♁ .d.**

Res mihi adhuc est cum *tonicis* i. e. leniter stypticis, quae adstringendo aperiunt & aperiendo adstringunt. Huiuscommatis sunt omnia hepatica, splenetica & stomachica, inprimis vero *rhabarbarum*, quod egregie roborat levemque post se relinquit adstrictionem. Pertinent huc *Schoenanth. cinamom. corall. Ebur. & C. C. sine Δ prepar. species diarrhod. Abbat. diatrion sandaleon. &c.* vix aliquam cum explicationem, tum recensionem sui ulteriorem adhuc exposcentia, siquidem antecedentia, in quibus etiam ultra intentionem meam prolixus nimis fui, tonicorum naturam & usum satis illustrabunt.

Haec de indicantibus in augmento. Sequuntur indicantia fusci, quae sunt flavescens adhuc color, vari in facie & pruritus brachiorum, in *declinatione* attendenda. Horum

rum pro instituti ratione exponendorum partes mihi imponunt indicationes sequentes:

1. *Acrimonia biliosa reliqua in poris cutis quantum possibile auferatur,*
2. *Scoriae biliosae penitus dissipentur.*

Prima indicatio praeter superius laudata martialia aperitiva, incidentia, resolventia, absorbentia & quae plura, ipsa etiam 1. *salina abstersiva saponaria & Fea,* 2. *purgantia &* 3. *diaphoretica* requirit.

Ista sunt ☉☉ *lat. Arcan. duplicat. Myns. Hepatic. rubr. Dresd. tartarus ☉lat. cum rad. curcumae mixtus, ☉ ☉lis coagulatus, ☉l absinth. cent. mix. Croc. ☉t. aperitiv. cum ☉lib. &c. Arcan. tartari cum anima rhabarb. Tr. ☉tis cum Arcan. tartari, ☉ tartari & huius generis plura.* Vti enim truncus vix deciditur uno ictu: ita repetita in morbis medicamenta decumbentibus foenerantur maiores qua vires, qua effectus, modo etiam, ne quid nimis, observetur.

Illis i. e. *purgantibus* in declinatione fusci fortioribus & audacter, pro clinicorum tamen viribus, quilibet uti potest atque etiam scopo primario. Quod enim in frugem redigi non potest, avellatur seu expellatur e corpore reliquo, ne pars & humores sinceri trahantur. Hunc itaque in finem impendi possunt *Resin scammon. gialap. Magist. G. G. Trochisc. diacryd. Extr. esul. elaterii, ☉ dulc. Cerb. triceps &* quae huius generis plura.

Haec v. g. *diaphoretica* sunt, quae sangvinem blande ventilant, serum impurum absorbent, humoresque serosos & biliosos in halitus convertunt & per insensibilem transpirationem foras pellunt. Haec superius laudatis refracte etiam maritari possunt: hic autem *M. S. ☉ tartari, theriacal. camphorat. C. C. ust. ☉ philosoph. praeparat. Unicorn. fosfile, Bezoard. minerale, ☉ nativ. & ☉nii, item ☉ diaphoret. &c.* primario conveniunt.

Altera indicatio obtinetur partim per *interna*, partim per *externa*. Illorum censum subeunt *sudorifera*; horum vero *evacuaciones, balnea & sternutatoria.*

Id icterus peculiare quasi habet, ut curato eodem

citrinus in facie remaneat color. Unde pro huius residuo discutiendo ac pro scoriis biliosis e glandularum subcutaneorum poris Massa que sanguinea exterminandis sudorifera salina rarefactiva tum sola, tum vi sulphurea iuncta, variis formulis pro re nata ante ipsum balnei ingressum aut etiam absque eodem continuanda insigniter profunt. \ominus lina autem dicuntur sudorifera, quatenus 1. torporem lymphae h. 1. ob bilem viscidam fundunt & acidum fixius succutiunt, 2. quatenus sulphur & sanguinem in motum citant acoremque infringunt & annihilant, 3. quatenus ipsos Ω us serenant. \ominus lina porro sunt vel alcalia volatilia, vel alcalina fixa & terrea. Illa sunt \ominus l volatile C. C. succini &c. Ω C. C. ebor. viperar. sangvin. human. serpent. \ominus \mathcal{H} ci, bezoard. Busii, Flor. \ominus \mathcal{H} ci simplices & \mathcal{J} triales &c. quae potentissime sudorem movent. Fixa alcalina vero \mathcal{F} card. benedict. \ominus l eiusdem, absinth. cent. min. iuniper. scordii &c. Terrea alcalina tandem Ocul. 69. lap. bez. orient. \mathcal{E} occ. C. C. philosoph. praepar. & ust. Unicorn. fossile verum, \mathcal{J} diaphoret. Conch praepar. Magist. spinar. viperarum, C. C. lapid. 69. Bezoardic. minerale simpl. \mathcal{A} le & \odot re, item \mathcal{Q} res bezoardici &c. quae acidum fundunt lymphamque halituosam immediate reddunt. \mathcal{A} ea autem itidem sunt vel acida vel alcalina. Illorum generis sunt ∇ a prophylact. Sylvii, bezoardica, card. bened. sambuci, Ω \mathcal{F} ri, manna, ligni sancti, Ess. lignorum. &c. huius autem Rad. contrayerv. gentian. L. sanct. sassafr. Rob ebuli & sambuci, Theriac. Andromach. Elect. diascord. Flor. sulphuris s. \mathcal{E} compositi, \mathcal{A} \odot tum \mathcal{J} nii, Opium s. in Magisterio s. in Extracto s. in Tinctura &c. item \mathcal{J} nativ. \mathcal{M} ata. Ex his \mathcal{A} eis & \ominus linis denique consurgunt media, v. g. M. S. Tinct. bezoard. Wedelii.

Sub externis tandem militant 1. evacuationes v. g. Sectio venarum hypoglottidum pro penitus auferenda faciei flavedine, item cucurbitulae siccae & humidae in ipso quoque balneo, praepremis si aeger iisdem alias affvefactus sit. Nec frictiones plane de nihilo sunt: 2. balnea abstersiva, digenerationia & emollientia v. g. ex rad. alth. bryon. &c. herb. abrotan. agerat. agrimon. siderit. saponar. &c. Fol. lauri, vitis,

(53.)

vitis, Flor. chamomill. Rom. sambuc. Sem. cicer. rubr. ♁ viv. bacc. lauri, ☉, ☾ commun. Furfurib. tritic. &c. quae cutem egregie purificant: 3. tandem sternutatoria, quae stimulando & titilando fibrillas nerveas reliquum biliosum partim excutiunt magma, partim quod bonae adhuc frugis ad motum promovent. Sternutationem excitant hellebor. alb. ipsa etiam gialap. ☉ lum alb. c. ▽ maioran. item elater. Spec. diatabac. Myns. de maioran. eiusdem, item ♀ flor. lil. convall. maioran. &c.

Diaeta ut observetur probe, aër eligatur purus, cibus non facile bilescens & potus semper defaecatus. Fortiora aromatica, acida & dulcia, quae obstructionum mater, cane & angve peius fugito. Utaris licet acidiusculis evpeptis. Motus cum somno sit moderatus & laxa quantum possibile alvus. Nesciant quoque de ultra citraque animi pathemata.

Ad ultimum

GLORIA sit SOLI, qui regit astra Poli.



Sphalmata typographica, quae ante accessum Auctoris irre-
pserunt, L. B. haud gravatim ipse corriget,

In historiae

p. 2. l. 4. post antesignano appon., & post pedarium del., l. 5. post succedere appon., est post uti del., l. 9. post recessu appon., l. ead. pro iisdem l. eodem & del., p. 3. l. antepen. post traherentur del., p. 4. l. 7. post consultantis appon., & post persuasu del., p. 5. l. 15. post. initium appon., & post partem del., l. 30. leg. prostrando l. ead. post cingens appon.,

In ἐπιπίστωσ

p. 7. l. 6. leg. obstructione & appone modo apicum, modo pororum, modo etiam vesiculae, modo ipsius ductus cholodochi l. 7. vero pori dele l. 28. post devitem appon., & post rei del., p. 8. l. 4. post irritativa adscribe vi l. 5. del. quoad l. ead. post sulphuream adscribe cum l. 6. del. cum & adscribe et l. 9. leg. flavus & del. unum l. p. 9. l. 22. pro index leg. iudex p. 10. l. 8. post reliqui adscribe & suo opere defuncti & del. a suo officio l. 19. pro. aut leg. vel p. 11. l. 6. provasi lege vas l. 8. pro delibandae lege delibandum mihi sumo & dele Operam navo. l. 24. post angustius del. quoddam l. 26. pro fasciculos leg. fasciculos l. 32. post ascendente, adscribe cui purpureū suum flumen iterum concedit, ut cum reliquo uniatur. p. 12. l. 8. pro 328. scribe 293. l. 15. in fine del. p. & appon. seq. lin. l. 23. post voluere appon., p. 13. l. 21. pro dicatur leg. dicat, l. 25. post dilutas appon., l. 27. pro. num leg. nunc p. 14. l. 14. pro quale leg. quae l. 15. post inflammabilitas appon., l. ead. del. operationes chimicae l. 16. post confirmant adscribe una cum operationibus chemicis. l. 30. post quae appon., l. penult. post existimo appon., & pro eadem leg. ea p. 15. l. 26. pro etiam leg. eidem l. ult. leg. 218. p. 16. l. 5. leg. hepaticum l. 14. post 481. adscribe vult, l. antepen. leg. fasciculos lin. penult. post abeuntibus adscrib. ; p. 18. l. 8. post accedit adscrib. : l. 10. lege duodenum l. 17. post evomat loco ; fiat, l. 20. pro canalem leg. tubum intestinorum l. 26. leg. digestionem l. 33. pro diversos leg. diversas p. 20. l. 2. post collecti adscrib., l. 6. post expressi adscr. , l. 9. lege ambigunt l. 8. post sal adscrib., p. 21. l. 18. post effervescentia adscrib., l. 23. leg. aculeatas p. 22. l. 8. post pancreaticum adscrib., l. penult. post viscidae, adscrib., l. ult. post sedentariae del., p. 23. l. 20. leg. cohaerere p. 24. l. 31. leg. extremis l. ead. post apicibus adscrib., l. antepen. leg. laudatam p. 25. l. 5. lege faturate l. 13. leg. venenosam l. 29. del. l. d. & pon. Id. l. ult. post bilarū del., p. 27. l. 14. lege vasorum l. 24. post granula del., & appon. - l. ult. post modificant appon., p. 29. l. 12. lege Becker. l. 24. pro ob leg. per p. 30. l. 12. post diluitur adscr. , p. 31. l. 12. leg. eosdem p. 32. l. 24. lege pathognomonica p. 34. l. 13. post suspicabar adscrib., p. 35. l. 13. del. g & adscrib. l. seq. p. 36. l. 26. del. l. & leg. 681. p. 37. l. 13. post secundavit adscrib., p. 38. l. 15. pro adhuc leg. nihilominus p. 39. l. 27. post esse adscrib., l. ult. pro igneas lege terreas.

Reliqua si occurrant, L. B. non mihi, sed negotiorum
multitudini adscribet.